Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi
Journal of Turkish Social Sciences Research

ISSN:2548-009X E-ISSN:2548-0103
Cilt/Volume: 11 Sayı/Issue: 2

Araştırma Makalesi / Research Article

Şiddet Önleme Ve İzleme Merkezlerinin İnsani Güvenliğin Sağlanmasındaki Rolü: Sosyal Politika Perspektifinden Bir Değerlendirme

Aziz Armutlu[1]

ÖZET

Şiddet, bireylerin yaşam hakkını, fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü, ekonomik refahını ve toplumsal yaşama katılımını olumsuz etkileyen çok boyutlu bir sosyal sorundur. İnsani güvenlik yaklaşımı, bireyin güvenliğini merkeze alarak şiddeti yalnızca asayiş değil, insan hakları ve sosyal politika sorunu olarak değerlendirmektedir. Bu çalışmanın amacı, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin (ŞÖNİM) insani güvenliğin sağlanmasındaki rolünü sosyal politika perspektifinden doküman analizi yöntemiyle incelemektir. Bulgular, ŞÖNİM'lerin psikososyal destek, hukuki danışmanlık, sağlık hizmetlerine yönlendirme, ekonomik destek, güvenli barınma ve kurumlar arası koordinasyon yoluyla kişisel, sağlık, ekonomik ve toplumsal güvenliğe katkı sunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte personel kapasitesi, kurumlar arası koordinasyon, hizmetlere erişim ve izleme-değerlendirme süreçlerinde çeşitli sınırlılıklar bulunmaktadır. İnsan haklarının korunması ise tüm bu güvenlik boyutlarını tamamlayan yatay bir çerçeve oluşturmaktadır. Bu yönüyle ŞÖNİM'ler, şiddetle mücadelede koruma, destek ve güçlendirme işlevlerini bütüncül biçimde birleştiren kurumsal yapılar olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM), insani güvenlik, kadına yönelik şiddet, sosyal politika, sosyal hizmet.
Jel Kodları: I38, J16, H55

Başvuru / Submitted: 30.06.2026

Kabul / Accepted: 06.10.2026

Atıf / Cite as: Armutlu , A. (2026). Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin insani güvenliğin sağlanmasındaki rolü: sosyal politika perspektifinden bir değerlendirme. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 130-151.

The Role of Violence Prevention and Monitoring Centers in Ensuring Human Security: An Evaluation from a Social Policy Perspective

ABSTRACT

Violence is a multidimensional social problem that adversely affects individuals' right to life, physical and psychological integrity, economic well-being, and participation in social life. The human security approach places individual security at its core and considers violence not merely as a public order issue but also as a matter of human rights and social policy. This study aims to examine the role of Violence Prevention and Monitoring Centers (ŞÖNİM) in ensuring human security from a social policy perspective using document analysis. The findings indicate that ŞÖNİM contribute to personal, health, economic, and community security by providing psychosocial support, legal counseling, referrals to healthcare services, economic assistance, safe accommodation, and interinstitutional coordination. Nevertheless, several limitations persist regarding staff capacity, interinstitutional coordination, access to services, and monitoring and evaluation processes. The protection of human rights constitutes a horizontal framework that complements all these dimensions of security. It was concluded that ŞÖNİM constitute institutional structures that integrate protection, support, and empowerment functions within a comprehensive approach to combating violence.

Keywords: Violence Prevention and Monitoring Centers (ŞÖNİM), human security, violence against women, social policy, social work.
JEL Codes: I38, J16, H55

[1] Dr., Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, azizarmutlu86@gmail.com, 0000-0003-2838-7588

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET (EXTENDED ABSTRACT)

Background

Violence is a multidimensional social problem that threatens individuals' physical integrity, psychological well-being, economic security, and participation in social life. Traditional security approaches primarily focus on state security, whereas the human security perspective emphasizes the protection of individuals from fear, deprivation, and violence. Violence against women and domestic violence have therefore become important issues not only within criminal justice but also within social policy and social work. In Türkiye, Violence Prevention and Monitoring Centers (ŞÖNİM), established under Law No. 6284, constitute one of the principal institutional mechanisms for protecting individuals exposed to violence. Although previous studies have examined ŞÖNİM mainly from legal and social service perspectives, limited attention has been given to their contribution to human security. This study addresses this gap by evaluating ŞÖNİM within the framework of human security and social policy.

Purpose

The purpose of this study is to evaluate the role of ŞÖNİM in ensuring human security from a social policy perspective. Specifically, the study examines how the services provided by ŞÖNİM contribute to personal security, health security, economic security, social participation, and the protection of fundamental human rights. Furthermore, the study discusses the importance of these institutions in promoting empowerment, social inclusion, and sustainable social welfare within the context of social work practice.

Findings

The findings indicate that ŞÖNİM provides comprehensive protective, preventive, and supportive services that significantly contribute to ensuring human security. These services facilitate victims' access to psychosocial counseling, legal assistance, healthcare services, temporary shelter, economic support mechanisms, and employment opportunities while strengthening institutional coordination among public agencies and civil society organizations. The study demonstrates that ŞÖNİM enhances personal security by implementing protective measures and conducting risk assessments, supports health security through psychosocial and healthcare services, strengthens economic security by facilitating access to financial support and employment opportunities, and promotes social participation by reducing social exclusion and encouraging community reintegration. However, the literature also identifies challenges including limited institutional capacity, personnel shortages, coordination difficulties, and regional disparities in service accessibility.

Conclusion

The findings suggest that ŞÖNİM should be regarded not only as a social service institution but also as an essential human security mechanism that protects individuals' fundamental rights, dignity, and well-being. The multidimensional services provided by ŞÖNİM contribute to the empowerment of survivors of violence while supporting their reintegration into society through rights-based and social work-oriented interventions. Strengthening institutional capacity, increasing qualified personnel, improving interagency collaboration, expanding preventive social policies, and developing integrated case management systems are essential for enhancing the effectiveness of ŞÖNİM. Future empirical research involving practitioners, service users, and different regional contexts would further contribute to evidence-based social policy and improve violence prevention strategies within the framework of human security.

GİRİŞ

Şiddet, bireyler üzerinde fiziksel yaralanmalar, psikolojik travmalar, sağlık sorunları ve yaşam kalitesinde düşüş gibi doğrudan sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte etkileri yalnızca mağdur bireylerle sınırlı kalmamakta; aile ilişkilerinin bozulmasına, çocukların gelişim süreçlerinin olumsuz etkilenmesine, toplumsal bütünleşmenin zayıflamasına ve ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Şiddetin sağlık harcamalarını artırması, iş gücü kayıplarına yol açması ve sosyal hizmet sistemleri üzerinde ek yük oluşturması, sorunun aynı zamanda önemli bir sosyal politika meselesi olduğunu göstermektedir (Sardinha vd., 2022). Aynı zamanda şiddet, bireylerin yaşam hakkını, fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü, sosyal ilişkilerini ve toplumsal yaşama katılımlarını tehdit eden çok boyutlu bir sosyal sorundur. Özellikle kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet, yalnızca bireysel mağduriyetlere yol açmamakta; aynı zamanda sağlık, ekonomi, eğitim ve sosyal refah alanlarında önemli toplumsal maliyetler ortaya çıkarmaktadır. Dünya genelinde milyonlarca birey fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddete maruz kalmakta; bu durum bireylerin güvenlik algısını zedeleyerek yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Şiddetin neden olduğu zararlar yalnızca mağdurlarla sınırlı kalmamakta, aile yapısını, toplumsal dayanışmayı ve sosyal bütünleşmeyi de tehdit etmektedir. Bununla birlikte şiddet olgusu küresel bir sorun olarak güvenlik anlayışını değiştirmiştir.

Geleneksel güvenlik yaklaşımları güvenliği büyük ölçüde devletin sınırlarının ve egemenliğinin korunması üzerinden ele alırken özellikle 1990'lı yıllardan itibaren gelişen insani güvenlik yaklaşımı bireyin güvenliğini merkeze alan yeni bir perspektif ortaya koymuştur. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (BMKP) 1994 yılında yayımladığı İnsani Gelişme Raporu ile birlikte güvenlik kavramı ekonomik, gıda, sağlık, çevresel, kişisel, toplumsal ve siyasal güvenlik boyutlarını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu yaklaşım çerçevesinde şiddet, bireyin yalnızca fiziksel bütünlüğünü değil, aynı zamanda ekonomik güvenliğini, psikolojik iyi oluşunu ve toplumsal yaşama katılımını tehdit eden temel risklerden biri olarak değerlendirilmektedir.

Kadına yönelik şiddet, toplumların farklı kesimlerinde görülebilen ve bireysel, toplumsal ve kurumsal düzeyde önemli sonuçlar doğuran küresel bir sosyal sorundur. Kadının fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü, özgüvenini ve bağımsızlığını olumsuz etkileyen şiddet, uzun yıllar boyunca toplumsal ve özel alana ilişkin bir mesele olarak değerlendirilmiş; bu durum şiddetle mücadele politikalarının gelişimini de etkilemiştir. Tarihsel süreçte kadına yönelik şiddetle mücadelede geliştirilen politikaların önemli bir bölümü, şiddetin ortaya çıkmasını önlemekten çok, şiddet gerçekleştikten sonra mağdurun korunması ve ortaya çıkan olumsuz sonuçların giderilmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte günümüzde yürürlükte bulunan mevzuat ve kurumsal düzenlemeler koruyucu hizmetlerin yanı sıra önleyici tedbirleri de açık biçimde öngörmektedir. ŞÖNİM'ler de bu çerçevede koruyucu, önleyici, destekleyici ve izleyici işlevlere sahip kurumlar olarak yapılandırılmıştır. Ancak mevzuatta öngörülen bu önleyici işlev ile uygulamadaki hizmet sunumunun ağırlığı birbirinden ayrılmalıdır. Uygulamada ŞÖNİM hizmetlerinin önemli bir bölümü, şiddet vakasının ortaya çıkmasının veya riskin belirgin hâle gelmesinin ardından yapılan başvurular, koruma ihtiyaçları ve kriz müdahaleleri üzerinden yürütülebilmektedir. Dolayısıyla ŞÖNİM'lerin önleyici işlevi hukuki ve kurumsal çerçevede mevcut olmakla birlikte, uygulamada olay sonrası koruma ve müdahale hizmetlerinin ağırlık kazanması söz konusu olabilmektedir.

Son yıllarda kadına yönelik şiddetin artması ve bu şiddetin vahim sonuçlara yol açması nedeniyle şiddetin önlenmesi ve buna yönelik alınacak tedbirleri gündeme getirmiştir. Bu kapsamda, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla gerçekleştirilen en önemli yasal düzenlemelerden biri, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'dur. Söz konusu Kanun kapsamında ŞÖNİM'lerin kurulması hükme bağlanmış; kadına yönelik şiddetle mücadelede koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin biçimde uygulanması, başvuruların tek merkezde toplanması, mağdurlara yönelik rehberlik ve destek hizmetlerinin sunulması ve ilgili kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması amacıyla bu merkezler öncelikle pilot uygulamalar şeklinde faaliyete geçirilmiştir (Can, 2021: 76).

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 8 Mart 2012 tarihinde kabul edilmiş ve 20 Mart 2012 tarihli ve 28239 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Resmî Gazete, 2012). Kanun kapsamında faaliyet gösteren ŞÖNİM'ler; psikososyal destek, hukuki danışmanlık, ekonomik yönlendirme, barınma hizmetlerine erişim ve kurumlar arası koordinasyon gibi çok boyutlu hizmetler sunmaktadır. Bu yönüyle ŞÖNİM'ler yalnızca şiddet mağdurlarına destek sağlayan sosyal hizmet kuruluşları değil, aynı zamanda bireylerin güvenliklerinin korunmasına katkı sunan önemli sosyal politika araçlarıdır.

Bununla birlikte mevcut alanyazın incelendiğinde ŞÖNİM'lere ilişkin çalışmaların büyük ölçüde sosyal hizmet uygulamaları, kadına yönelik şiddetle mücadele politikaları, hukuki düzenlemeler ve hizmet sunum süreçleri üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. ŞÖNİM'lerin bireylerin kişisel, ekonomik, sağlık ve toplumsal güvenliklerinin sağlanmasına olan katkılarının insani güvenlik yaklaşımı çerçevesinde ele alındığı çalışmalar ise oldukça sınırlıdır. Bu durum, şiddetle mücadelede önemli bir kurumsal yapı olan ŞÖNİM'lerin insani güvenliğin sağlanmasındaki rolünün yeterince ortaya konulamamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla alanyazında, ŞÖNİM hizmetlerinin insani güvenlik perspektifiyle değerlendirilmesine yönelik önemli bir araştırma boşluğu bulunmaktadır. Bu çalışma, söz konusu boşluğun giderilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. ŞÖNİM'lere ilişkin Türkiye merkezli çalışmalar incelendiğinde, alanyazının çoğunlukla kurumların işleyişi, hizmet sunumu, mevzuatı, kadınların başvuru nedenleri ve uygulamada karşılaşılan sorunlar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Reçber (2018), Türkiye'de ŞÖNİM'lerin etkinliğini tartışmış ve bu merkezlerin şiddetle mücadelede önemli bir kurumsal araç olmakla birlikte, tek başına şiddeti ortadan kaldırmasının mümkün olmadığını vurgulamıştır. Araştırmada, şiddetin önlenmesinde eğitim, sosyal yapı, ekonomik koşullar ve toplumsal normların dönüştürülmesinin de gerekli olduğu ifade edilmiştir.

Kumcağız vd. (2018) tarafından Samsun ŞÖNİM'e başvuran kadınlar üzerine yapılan çalışmada, şiddet mağduru kadınların başvuru durumları ve gereksinimleri incelenmiştir. Araştırma, ŞÖNİM'lere başvuran kadınların yalnızca fiziksel korunmaya değil; psikolojik destek, hukuki bilgilendirme, ekonomik destek ve güvenli barınma gibi çok yönlü hizmetlere ihtiyaç duyduğunu göstermiştir. Bu sonuçlar, ŞÖNİM hizmetlerinin insani güvenliğin kişisel güvenlik, sağlık güvenliği ve ekonomik güvenlik boyutlarıyla doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Yavuz (2021), Trabzon ŞÖNİM ve kadın konukevine başvuran şiddet mağduru kadınlara verilen sosyal destek hizmetlerini incelemiştir. Çalışmada, şiddet mağduru kadınların psikolojik, ekonomik ve hukuki açıdan güçlendirilmesinin şiddet döngüsünden çıkabilmeleri açısından önemli olduğu belirtilmiştir. Bu bulgu, ŞÖNİM'lerin yalnızca kriz anında müdahale eden yapılar olmadığını; aynı zamanda mağdurların yaşamlarını yeniden kurmalarına destek olan güçlendirici sosyal politika kurumları olduğunu göstermektedir. Can (2021), ŞÖNİM'lerin uygulamadaki eksikliklerini ele aldığı çalışmasında, merkezlerin kuruluş amaçları bakımından önemli bir işlev üstlendiğini; ancak personel yetersizliği, kurumlar arası koordinasyon sorunları, hizmetlerin erişilebilirliği ve izleme süreçlerindeki aksaklıkların uygulamada önemli sınırlılıklar oluşturduğunu belirtmiştir. Bu çalışma, ŞÖNİM'lerin daha etkili çalışabilmesi için yalnızca yasal düzenlemelerin yeterli olmadığını, kurumsal kapasitenin ve hizmet kalitesinin de güçlendirilmesi gerektiğini göstermesi bakımından önemlidir. Sabahoğlu, Kale ve Avcı (2023) tarafından Hatay ŞÖNİM örneğinde yürütülen nitel araştırmada, şiddete maruz kalan kadınların annelik deneyimleri incelenmiştir. Araştırma, şiddetin yalnızca kadının bireysel yaşamını değil, çocuklarla kurulan ilişkiyi, ebeveynlik rollerini ve aile içi güvenlik algısını da etkilediğini ortaya koymuştur. Bu bulgu, şiddetin kuşaklar arası etkilerini ve ŞÖNİM hizmetlerinin çocukları da kapsayan bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini göstermektedir. Kocaağalar (2025) ise Türkiye'de kadın koruma sisteminde 6284 Sayılı Kanun'un etkinliğini değerlendirmiştir. Çalışmada, 6284 Sayılı Kanun'un şiddet mağdurlarının korunması açısından çok yönlü tedbirler içerdiği; ancak kolluk kuvvetlerinin eğitim eksikliği, ŞÖNİM'lerin kapasite sorunları ve elektronik izleme sistemlerinin yeterince yaygınlaştırılamaması gibi uygulama sorunlarının koruma sisteminin etkinliğini sınırladığı belirtilmiştir. Bu bulgular, ŞÖNİM'lerin insani güvenliğe katkısının yalnızca mevzuat düzeyinde değil, uygulama kapasitesi ve kurumlar arası eşgüdüm düzeyinde de değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Bu bağlamda şiddet mağdurlarının korunması, güçlendirilmesi ve yeniden toplumsal yaşama katılımlarının desteklenmesi amacıyla oluşturulan kurumsal mekanizmalar büyük önem taşımaktadır. Türkiye'de bu amaç doğrultusunda faaliyet gösteren ŞÖNİM'ler, şiddet mağdurlarına yönelik çok boyutlu hizmetler sunarak bireylerin güvenliklerinin sağlanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Ancak şiddetin insani güvenlik boyutu dikkate alındığında, bu kurumların yalnızca sosyal hizmet veya koruma mekanizması olarak değil, aynı zamanda bireyin yaşamını ve refahını koruyan insani güvenlik aktörleri olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. İnsani güvenlik yaklaşımı şiddet olgusunu nasıl değerlendirmektedir?
2. ŞÖNİM'ler hangi hizmetleri sunmaktadır?
3. ŞÖNİM hizmetleri insani güvenliğin hangi boyutlarına katkı sağlamaktadır?

Bu çalışmanın amacı, ŞÖNİM'lerin sunduğu hizmetleri insani güvenlik yaklaşımı çerçevesinde incelemek ve bu merkezlerin bireylerin kişisel, sağlık, ekonomik ve toplumsal güvenliklerinin korunmasına yönelik katkılarını değerlendirmektir. Böylece ŞÖNİM'lerin şiddetle mücadeledeki rolünün insani güvenlik perspektifinden analiz edilmesi ve konuya ilişkin alanyazına kuramsal katkı sunulması amaçlanmaktadır. Bu yaklaşımın temelinde, ŞÖNİM'lerin yalnızca bir sosyal hizmet kurumu veya şiddete müdahale mekanizması olarak değil, bireylerin çok boyutlu güvenliğinin sağlanmasına katkıda bulunan bir insani güvenlik aktörü olarak değerlendirilmesi yer almaktadır. Bu kapsamda çalışma, sosyal politika, sosyal hizmet ve güvenlik çalışmaları alanyazınları arasında disiplinler arası bir değerlendirme sunmayı hedeflemektedir.

Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet, güncel alanyazında insan hakları, sosyal politika, halk sağlığı ve güvenlik çalışmaları bağlamında ele alınan çok boyutlu bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından yayımlanan küresel tahminlere göre, dünya genelinde yaklaşık her üç kadından biri yaşamı boyunca fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır (DSÖ, 2018). Sardinha vd., (2022) tarafından yapılan küresel prevalans çalışması da yakın partner şiddetinin farklı ülkelerde yaygınlığını koruduğunu ve kadınların fiziksel, ruhsal ve sosyal iyilik hâli üzerinde kalıcı etkiler oluşturduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, şiddetin yalnızca bireysel bir mağduriyet değil; aynı zamanda sağlık güvenliği, kişisel güvenlik ve toplumsal güvenlik açısından değerlendirilmesi gereken yapısal bir sorun olduğunu göstermektedir.

İnsani güvenlik yaklaşımı, şiddet olgusunu klasik güvenlik anlayışından farklı olarak bireyin yaşamını, onurunu, refahını ve temel haklarını tehdit eden bir risk alanı olarak ele almaktadır. BMKP'nin (1994) İnsani Gelişme Raporu'nda güvenlik kavramı devlet merkezli olmaktan çıkarılarak bireyin ekonomik, sağlık, kişisel, toplumsal ve siyasal güvenliğini kapsayan geniş bir çerçevede tanımlanmıştır. Bu bağlamda kadına yönelik şiddet, bireyin kişisel güvenliğini doğrudan tehdit ederken barınma, gelir, sağlık hizmetlerine erişim ve toplumsal yaşama katılım gibi alanlarda da insani güvenlik kırılganlıkları üretmektedir.

Bununla birlikte son yıllarda yayımlanan uluslararası raporlar, kadına yönelik şiddetin küresel ölçekte devam eden bir güvenlik ve kalkınma sorunu olduğunu göstermektedir. Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi Birimi (UN Women) (2024) ve Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) (2025) tarafından yayımlanan raporlarında, kadın ve kız çocuklarının önemli bir bölümünün yakın partnerleri veya aile üyeleri tarafından öldürüldüğü belirtilmektedir. Bu durum, ev ve aile ortamının kadınlar için her zaman güvenli bir alan olmadığını; şiddetle mücadelede koruyucu, önleyici ve izleyici kurumsal mekanizmaların güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Geleneksel güvenlik yaklaşımları güvenliği çoğunlukla devletin sınırlarının ve egemenliğinin korunması çerçevesinde ele alırken günümüzde güvenlik kavramı bireyin yaşamını, haklarını ve refahını kapsayacak şekilde genişlemiştir. Bu doğrultuda şiddet, yalnızca bir asayiş veya güvenlik sorunu olarak değil, insan haklarının ihlali, toplumsal eşitsizliklerin bir sonucu ve sosyal refahı tehdit eden önemli bir sosyal politika sorunu olarak değerlendirilmektedir. Kadına yönelik şiddet; yaşam hakkı, kişi güvenliği, sağlık hakkı ve insan onurunun korunması gibi temel insan haklarının ihlaline neden olmakta, bireylerin toplumsal yaşama eşit ve özgür biçimde katılmalarını engellemektedir. Bu nedenle şiddetle mücadele yalnızca hukuki

yaptırımlarla sınırlandırılamayacak kadar kapsamlı bir konu olup koruyucu, önleyici ve destekleyici sosyal politika mekanizmalarını da gerekli kılmaktadır.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında en önemli yasal düzenlemelerden biri 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'dur. Bu kanun kapsamında kurulan ŞÖNİM'ler, şiddete maruz kalan veya şiddete uğrama riski bulunan bireylere yönelik koruyucu, önleyici, destekleyici ve izleyici hizmetler sunmaktadır. ŞÖNİM'lerin hukuki, psikososyal, ekonomik ve barınmaya yönelik yönlendirme işlevleri, bu merkezleri yalnızca sosyal hizmet kuruluşu olmaktan çıkararak çok boyutlu güvenlik sağlayıcı kurumlar hâline getirmektedir.

1. YÖNTEM

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Doküman analizi, araştırılan olgu veya konu hakkında bilgi içeren yazılı ve elektronik belgelerin sistematik biçimde incelenmesini, değerlendirilmesini ve araştırmanın amacı doğrultusunda yorumlanmasını kapsayan nitel bir araştırma yöntemidir (Bowen, 2009; Yıldırım & Şimşek, 2021). Bu doğrultuda çalışmada, Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadelede ŞÖNİM'in rolü, insani güvenlik ve sosyal politika perspektifinden ele alınmıştır.

Araştırmanın veri kaynaklarını; ŞÖNİM'lerin kuruluş, görev ve işleyişine ilişkin ulusal mevzuat, resmî kurum ve kuruluşlar tarafından yayımlanan raporlar, uluslararası sözleşmeler ve politika belgeleri ile konuya ilişkin ulusal ve uluslararası akademik çalışmalar oluşturmuştur. Doküman analizinde araştırmanın amacıyla ilişkili ve araştırma sorularının açıklanmasına katkı sağlayabilecek belgelerin belirlenmesi ve sistematik biçimde incelenmesi önem taşımaktadır (Bowen, 2009). Bu kapsamda özellikle 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan rapor ve belgeler, Kamu Denetçiliği Kurumu raporları, Birleşmiş Milletler belgeleri ve Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan ilgili uluslararası sözleşmeler incelenmiştir. Ayrıca ŞÖNİM'lerin hizmet yapısını, başvuru süreçlerini, koruyucu ve önleyici işlevlerini ve kadına yönelik şiddetle mücadeledeki rolünü ele alan akademik çalışmalardan yararlanılmıştır.

Dokümanların seçiminde araştırmanın amacıyla doğrudan ilişkili olma, kurumsal veya akademik güvenilirliğe sahip olma, ŞÖNİM'lerin görev ve hizmet alanlarına ilişkin bilgi içerme ve kadına yönelik şiddet ile insani güvenlik arasındaki ilişkinin değerlendirilmesine katkı sağlama ölçütleri esas alınmıştır. Dokümanların özgünlüğü, güvenilirliği, araştırmanın amacıyla ilişkisi ve içerdiği bilgilerin araştırma açısından anlamlılığı değerlendirme sürecinde dikkate alınmıştır (Bowen, 2009; Yıldırım & Şimşek, 2021). Araştırmanın kapsamı dışında kalan, çalışma konusu ile doğrudan ilişkili olmayan veya kaynağı doğrulanamayan belgeler değerlendirmeye alınmamıştır.

İncelenen dokümanlar öncelikle içerikleri açısından sınıflandırılmış, ardından araştırmanın temel amacı doğrultusunda betimsel ve tematik olarak değerlendirilmiştir. Tematik analiz, nitel veriler içerisinde tekrar eden anlam örüntülerinin ve temaların sistematik biçimde belirlenmesine ve yorumlanmasına olanak sağlayan bir analiz yaklaşımıdır (Braun & Clarke, 2006). Bu doğrultuda dokümanların incelenmesi sonucunda elde edilen bilgiler; ŞÖNİM'lerin kurumsal ve hukuki yapısı, koruyucu ve önleyici hizmetler, psikososyal ve hukuki destek mekanizmaları, risk değerlendirmesi ve izleme faaliyetleri, kurumlar arası koordinasyon, mağdurların güçlendirilmesi ve insani güvenliğin temel boyutları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Elde edilen bilgiler farklı kaynaklar arasında karşılaştırılarak ortak noktalar, farklılıklar ve uygulamada öne çıkan sorun alanları belirlenmiş; ulaşılan bulgular sosyal politika ve insani güvenlik yaklaşımı temelinde yorumlanmıştır.

Çalışma yalnızca kamuya açık mevzuat, kurumsal raporlar, uluslararası belgeler ve yayımlanmış akademik kaynaklara dayanmaktadır. Bu nedenle araştırma kapsamında herhangi bir katılımcıdan kişisel veri toplanmamış ve doğrudan insan katılımcılar üzerinde herhangi bir araştırma veya müdahale gerçekleştirilmemiştir.

2. İNSANİ GÜVENLİK KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Güvenlik kavramı uluslararası ilişkiler alanyazınında uzun yıllar devlet merkezli bir yaklaşımla ele alınmıştır. Geleneksel güvenlik anlayışı, devletlerin egemenliğinin korunması, sınır güvenliğinin sağlanması ve dış tehditlere karşı savunulması üzerine odaklanmıştır. Bu yaklaşımda bireyler güvenliğin doğrudan öznesi olarak değil, devlet güvenliğinin dolaylı bir unsuru olarak değerlendirilmiştir. Özellikle Soğuk Savaş döneminde güvenlik politikalarının büyük ölçüde askerî tehditler, silahlanma yarışları ve devletlerarası çatışmalar çerçevesinde şekillendiği görülmektedir (Buzan, 1991). Ancak 1980'li yılların sonlarından itibaren yaşanan küresel dönüşümler, güvenlik kavramının yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. Yoksulluk, açlık, salgın hastalıklar, çevresel sorunlar, zorunlu göçler, insan hakları ihlalleri ve toplumsal eşitsizlikler gibi sorunların milyonlarca insanın yaşamını doğrudan etkilediği görülmüş; bu durum güvenliğin yalnızca askerî tehditler üzerinden açıklanamayacağını ortaya koymuştur. Devletlerin sınırları güvende olsa dahi bireylerin yoksulluk, şiddet, ayrımcılık veya sağlık sorunları nedeniyle güvensizlik içinde yaşayabilmesi, güvenlik kavramının insan odaklı biçimde yeniden tanımlanmasına zemin hazırlamıştır (Paris, 2001).

İnsani güvenlik kavramı, uluslararası düzeyde ilk kez sistematik biçimde BMKP tarafından yayımlanan 1994 İnsani Gelişme Raporu ile gündeme taşınmıştır. Raporda güvenliğin "topraklardan çok insanlarla, silahlardan çok kalkınmayla ilişkilendirilmesi gerektiği" vurgulanmış ve güvenliğin merkezine birey yerleştirilmiştir (BMKP, 1994). Böylece güvenlik anlayışında devlet merkezli yaklaşımdan insan merkezli yaklaşıma doğru önemli bir paradigma değişimi yaşanmıştır. BMKP (1994), insani güvenliği insanların günlük yaşamlarını tehdit eden kronik risklerden korunması ve yaşamlarını olumsuz etkileyebilecek ani kırılganlıklara karşı güvence altına alınması olarak tanımlamıştır. Bu çerçevede insani güvenlik; ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, çevresel güvenlik, kişisel güvenlik, toplumsal güvenlik ve siyasal güvenlik olmak üzere yedi temel boyuttan oluşmaktadır. Söz konusu boyutlar birbirleriyle bağlantılı olup bir alanda ortaya çıkan güvensizlik diğer alanları da etkileyebilmektedir (Alkire, 2003).

2000'li yıllarla birlikte insani güvenlik yaklaşımı daha da gelişmiş ve Birleşmiş Milletler (BM) tarafından insanların özgürlük, onur ve güven içinde yaşamalarını amaçlayan kapsamlı bir yaklaşım olarak benimsenmiştir. İnsan güvenliği yaklaşımının temelinde bireylerin korunması ve güçlendirilmesi yer almakta olup güvenliğin yalnızca tehditlerin ortadan kaldırılmasıyla değil, aynı zamanda bireylerin yaşamlarını sürdürebilecek sosyal, ekonomik ve siyasal kapasitelere sahip olmalarıyla sağlanabileceği kabul edilmektedir (BM, 2012). Bu nedenle günümüzde insani güvenlik, insan hakları, sürdürülebilir kalkınma, sosyal politika ve sosyal hizmet alanlarıyla yakından ilişkilendirilen disiplinler arası bir kavram hâline gelmiştir (Tadjbakhsh & Chenoy, 2007).

İnsani güvenlik yaklaşımı açısından değerlendirildiğinde kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet, bireyin kişisel güvenliğini, sağlık güvenliğini, ekonomik güvenliğini ve toplumsal güvenliğini tehdit eden önemli risk alanları arasında yer almaktadır. Bu nedenle şiddetle mücadeleye yönelik geliştirilen kurumsal mekanizmalar yalnızca sosyal hizmet veya hukuk perspektifiyle değil, aynı zamanda insani güvenliğin sağlanmasına katkı sunan yapılar olarak da değerlendirilmelidir.

3. ŞİDDET VE İNSANİ GÜVENLİK İLİŞKİSİ

İnsani güvenlik yaklaşımı, bireylerin korkudan uzak ve yoksunluktan uzak bir yaşam sürmelerini amaçlayan insan merkezli bir güvenlik anlayışını ifade etmektedir (BMKP, 1994). Bu yaklaşım çerçevesinde şiddet, yalnızca bireyin fiziksel bütünlüğüne yönelik bir tehdit olarak değil; aynı zamanda ekonomik, sosyal, psikolojik ve siyasal boyutları bulunan çok yönlü bir güvenlik sorunu olarak değerlendirilmektedir. Özellikle kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet, ısrarlı takip, psikolojik şiddet ve ekonomik şiddet gibi farklı şiddet türleri bireylerin temel hak ve özgürlüklerini tehdit ederek insani güvenliği doğrudan zedelemektedir.

Kadına yönelik şiddet, kadınlara yalnızca kadın olmaları nedeniyle uygulanan veya kadınları orantısız biçimde etkileyen fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik zarar verici davranışları kapsamaktadır (BM, 1993). Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre dünya genelinde yaklaşık her üç kadından biri yaşamı boyunca fiziksel

veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır (DSÖ, 2018). Kadına yönelik şiddet, kadınların yaşam haklarını, sağlık durumlarını, ekonomik bağımsızlıklarını ve toplumsal yaşama katılımlarını olumsuz etkileyerek önemli bir insani güvenlik sorunu oluşturmaktadır.

Aile içi şiddet ise aile üyeleri arasında meydana gelen fiziksel, psikolojik, cinsel veya ekonomik zarar verici davranışları ifade etmektedir. Aile içi şiddet yalnızca eşler arasındaki ilişkilerle sınırlı olmayıp çocukları, yaşlıları ve diğer aile bireylerini de etkileyebilmektedir. Aile içerisinde yaşanan şiddet, bireylerin kendilerini güvende hissetmeleri gereken bir ortamı risk alanına dönüştürmekte ve kişisel güvenlik algısını ciddi biçimde zayıflatmaktadır (Krug vd., 2002).

Son yıllarda giderek daha fazla önem kazanan şiddet türlerinden biri de ısrarlı takiptir (stalking). Israrlı takip; bir kişinin istememesine rağmen sürekli izlenmesi, takip edilmesi, iletişim kurulmaya çalışılması veya tehdit edilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu durum mağdurlar üzerinde yoğun korku, kaygı ve güvensizlik hissi yaratmakta; bireylerin günlük yaşamlarını, çalışma hayatlarını ve sosyal ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir (Logan & Walker, 2017).

Psikolojik şiddet, bireyin aşağılanması, tehdit edilmesi, kontrol edilmesi, küçük düşürülmesi veya sosyal çevresinden izole edilmesi gibi davranışları kapsamaktadır. Fiziksel iz bırakmaması nedeniyle çoğu zaman görünmez kalan psikolojik şiddet, uzun vadede depresyon, anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu ve özgüven kaybı gibi ciddi ruhsal sorunlara yol açabilmektedir (Stark, 2007). Bu nedenle psikolojik şiddet, bireyin ruhsal bütünlüğünü ve insan onurunu tehdit eden önemli bir güvenlik sorunu olarak değerlendirilmektedir.

Ekonomik şiddet ise bireyin gelir elde etmesinin engellenmesi, çalışmasına izin verilmemesi, ekonomik kaynaklara erişiminin sınırlandırılması veya maddi açıdan bağımlı hâle getirilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ekonomik şiddete maruz kalan bireyler, çoğu zaman şiddet ortamından uzaklaşmak için gerekli maddi imkânlara sahip olamamakta ve bu durum şiddet döngüsünün devam etmesine neden olabilmektedir (Adams vd., 2008). Bu yönüyle ekonomik şiddet, insani güvenliğin ekonomik güvenlik boyutunu doğrudan tehdit etmektedir.

Şiddetin insani güvenlik üzerindeki etkileri çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Öncelikle şiddet, bireyin en temel hakkı olan yaşam hakkını tehdit etmektedir. Özellikle ağır fiziksel şiddet ve kadın cinayetleri, bireylerin yaşamlarını doğrudan sona erdirebilmekte veya kalıcı sağlık sorunlarına yol açabilmektedir (DSÖ, 2018). Bunun yanı sıra şiddet mağdurlarında fiziksel yaralanmalar, kronik hastalıklar, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu ve intihar eğilimleri gibi ciddi sağlık sorunları görülebilmektedir (Krug vd., 2002).

Şiddet aynı zamanda ekonomik güvenliği de olumsuz etkilemektedir. Şiddete maruz kalan bireylerin iş gücü piyasasına katılım düzeyleri düşebilmekte, çalışma yaşamları kesintiye uğrayabilmekte ve ekonomik bağımsızlıklarını kaybetme riski artabilmektedir (Adams vd., 2008). Bunun yanında şiddet nedeniyle ortaya çıkan sağlık harcamaları ve iş gücü kayıpları, toplumsal düzeyde de önemli ekonomik maliyetler oluşturmaktadır.

Toplumsal açıdan değerlendirildiğinde ise şiddet, sosyal bütünleşmeyi zayıflatan ve toplumsal dışlanmayı artıran bir etkiye sahiptir. Şiddet mağdurları çoğu zaman sosyal çevrelerinden uzaklaşmakta, toplumsal yaşama katılımları azalmakta ve yalnızlaşmaktadır. Bu durum bireylerin sosyal destek mekanizmalarından yararlanmasını güçleştirmekte ve toplumsal dayanışmayı olumsuz etkilemektedir (García-Moreno vd., 2015).

İnsan hakları açısından şiddet, insan onurunu doğrudan hedef alan bir insan hakları ihlalidir. Şiddete maruz kalan bireyler çoğu zaman korku, değersizlik, çaresizlik ve kontrol kaybı duyguları yaşamaktadır. Bu durum bireylerin özsaygılarını ve kişisel bütünlüklerini zedelemekte, insan onuruna yakışır bir yaşam sürmelerini engellemektedir (BM, 1993). Bu nedenle şiddetle mücadele yalnızca suçun önlenmesi veya mağdurların korunması açısından değil, aynı zamanda insani güvenliğin ve temel insan haklarının sağlanması açısından da büyük önem taşımaktadır.

4. SOSYAL POLİTİKA VE KORUYUCU HİZMETLER BAĞLAMINDA ŞÖNİM

Sosyal politika, bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmeyi, sosyal risklere karşı korunmalarını sağlamayı ve toplumsal refahı artırmayı amaçlayan politika ve uygulamalar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Pierson, 2020). Modern sosyal politika anlayışı yalnızca gelir dağılımı, istihdam veya sosyal güvenlik konularını değil; aynı zamanda dezavantajlı grupların korunması, sosyal dışlanmanın önlenmesi ve insan haklarının güçlendirilmesi gibi alanları da kapsamaktadır. Bu bağlamda kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet, bireylerin yaşam kalitesini ve toplumsal katılımını olumsuz etkileyen önemli sosyal risklerden biri olarak değerlendirilmektedir.

Şiddet, bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarını tehdit etmesinin yanı sıra ekonomik bağımsızlıklarını zayıflatmakta, sosyal ilişkilerini sınırlandırmakta ve toplumsal yaşama katılımlarını engellemektedir. Bu nedenle şiddetle mücadele yalnızca ceza hukuku veya güvenlik politikalarının konusu olarak değil, aynı zamanda sosyal koruma ve sosyal hizmet politikalarının temel bileşenlerinden biri olarak ele alınmaktadır (Gilbert vd., 2015). Özellikle kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve mağdurların korunması amacıyla geliştirilen kurumsal mekanizmalar, sosyal devlet anlayışının önemli uygulama alanlarından birini oluşturmaktadır.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele alanında en önemli yasal düzenlemelerden biri, 2012 yılında yürürlüğe giren 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'dur. Söz konusu kanun, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan bireylerin korunmasına yönelik tedbirlerin alınmasını, mağdurlara destek hizmetlerinin sunulmasını ve ilgili kurumlar arasında koordinasyonun sağlanmasını amaçlamaktadır. Kanun kapsamında koruyucu ve önleyici tedbir kararları düzenlenmiş; şiddet mağdurlarının güvenlik, barınma, sağlık, hukuki danışmanlık ve ekonomik destek hizmetlerine erişimlerinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir (Resmi Gazete, 2012).

Bu doğrultuda kurulan ŞÖNİM'ler, Türkiye'de şiddetle mücadele politikalarının uygulayıcı kurumları arasında önemli bir yere sahiptir. ŞÖNİM'ler, şiddete maruz kalan veya şiddet riski altında bulunan bireylere yönelik koruyucu, önleyici, destekleyici ve izleyici hizmetler sunan, farklı kurumlar arasında koordinasyonu sağlayan uzmanlaşmış merkezler olarak faaliyet göstermektedir Merkezlerde sosyal çalışmacılar, psikologlar, psikolojik danışmanlar ve diğer meslek elemanları tarafından açık kapı politikasında çok disiplinli bir hizmet anlayışı benimsenmektedir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024).

ŞÖNİM'lerin sunduğu hizmetler incelendiğinde, kurumun yalnızca kriz müdahalesi gerçekleştiren bir yapı olmadığı görülmektedir. Merkezler tarafından psikososyal destek, hukuki danışmanlık, geçici barınma hizmetlerine yönlendirme, ekonomik destek mekanizmalarına erişim, sağlık kuruluşlarına sevk, istihdam olanaklarına yönlendirme ve risk değerlendirme çalışmaları yürütülmektedir. Ayrıca şiddet mağdurlarının durumları belirli aralıklarla izlenmekte ve ihtiyaç duyulan hizmetlere erişimleri takip edilmektedir (Yavuz, 2021). Bu yönüyle ŞÖNİM'ler, sosyal hizmet müdahalelerinin sürekliliğini sağlayan ve mağdurların güçlendirilmesine katkıda bulunan önemli kurumsal yapılardır.

Sosyal politika perspektifinden değerlendirildiğinde ŞÖNİM'ler, sosyal koruma işlevi gören kurumlar arasında yer almaktadır ve sosyal koruma, bireylerin karşı karşıya kaldıkları sosyal risklerin olumsuz etkilerini azaltmayı ve yaşam standartlarını korumayı amaçlamaktadır (Midgley, 2017). Şiddet mağdurları açısından düşünüldüğünde ise güvenli barınma, gelir desteği, sağlık hizmetlerine erişim ve psikososyal destek gibi uygulamalar sosyal korumanın temel bileşenleri arasında yer almaktadır. ŞÖNİM'ler bu hizmetlere erişimi kolaylaştırarak bireylerin yeniden bağımsız ve güvenli bir yaşam kurmalarına katkı sağlamaktadır.

ŞÖNİM'lerin faaliyetleri hak temelli sosyal hizmet yaklaşımıyla da uyum göstermektedir. Hak temelli yaklaşım, bireyleri yardım alan pasif kişiler olarak değil, temel haklara sahip bireyler olarak değerlendirmektedir (BM, 1948). Bu anlayış doğrultusunda şiddet mağdurlarına sunulan hizmetler bir yardım faaliyeti olmaktan ziyade, bireylerin yaşam hakkı, güvenlik hakkı, sağlık hakkı ve insan onuruna yakışır yaşam

hakkı kapsamında değerlendirilmelidir. ŞÖNİM'ler de sundukları hizmetler aracılığıyla mağdurların haklara erişimini desteklemekte ve toplumsal hayata yeniden katılımlarını kolaylaştırmaktadır.

Sonuç olarak ŞÖNİM'ler, sosyal politika ve sosyal hizmet uygulamalarının kesişim noktasında yer alan önemli kurumsal yapılardır. Koruyucu, önleyici ve güçlendirici hizmetleriyle şiddet mağdurlarının güvenliklerinin sağlanmasına katkıda bulunmakta; sosyal koruma mekanizmalarının etkin biçimde işlemesine destek vermektedir. Bu çerçevede ŞÖNİM'ler, yalnızca sosyal hizmet sunan kurumsal yapılar olarak değil, bireylerin sosyal refahını destekleyen ve insani güvenliklerinin güçlendirilmesine katkı sağlayan önemli sosyal politika araçları olarak ele alınmalıdır.

5. TÜRKİYE'DE ŞÖNİM'LERİN KURULUŞ SÜRECİ, İŞLEYİŞİ VE YASAL DAYANAĞI

Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet, Türkiye'de uzun yıllardır önemli sosyal sorunlar arasında yer almakta ve bu sorunla mücadele amacıyla çeşitli hukuki ve kurumsal düzenlemeler gerçekleştirilmektedir. Özellikle uluslararası insan hakları belgeleri ve kadın hakları alanındaki gelişmeler doğrultusunda şiddetin önlenmesine yönelik politikalar güçlendirilmiş, mağdurların korunması ve desteklenmesine yönelik kurumsal mekanizmalar oluşturulmuştur. Bu süreçte ŞÖNİM'ler, kadına yönelik şiddetle mücadele alanında önemli bir kurumsal yapı olarak ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele alanında gerçekleştirilen yasal ve kurumsal düzenlemelerin şekillenmesinde uluslararası sözleşmeler önemli bir rol oynamıştır. Bu kapsamda Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan ve 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi), kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve bu alanda kapsamlı politika ve müdahale mekanizmalarının geliştirilmesi açısından önemli bir uluslararası hukuki çerçeve oluşturmuştur. Türkiye, sözleşmeyi ilk imzalayan ve ilk onaylayan ülke olmuş; sözleşmenin öngördüğü yükümlülükler doğrultusunda ulusal mevzuat ve kurumsal yapıların geliştirilmesine yönelik önemli adımlar atmıştır. İstanbul Sözleşmesi, taraf devletlere yalnızca şiddet mağdurlarını koruma yükümlülüğü getirmemekte, aynı zamanda şiddetin önlenmesi, mağdurların desteklenmesi, failler hakkında gerekli tedbirlerin alınması ve ilgili kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması yönünde sorumluluklar yüklemektedir. Sözleşmede yer alan "önleme, koruma, kovuşturma ve bütüncül politika" yaklaşımı (4P yaklaşımı), şiddetle mücadelede çok disiplinli ve koordineli bir hizmet modelinin oluşturulmasını gerekli kılmıştır (Avrupa Konseyi, 2011).

Bununla birlikte 19 Mart 2021 tarihli ve 3718 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı'nın 20 Mart 2021 tarihli ve 31429 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmasının ardından Türkiye'nin Sözleşme'den çekilme süreci başlamış ve çekilme 1 Temmuz 2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla İstanbul Sözleşmesi, Türkiye bakımından günümüzde yürürlükte olan bir uluslararası sözleşme niteliği taşımamakla birlikte, 6284 sayılı Kanun ve kadına yönelik şiddetle mücadelede geliştirilen kurumsal mekanizmaların tarihsel ve hukuki bağlamının değerlendirilmesinde önemini korumaktadır.

Türkiye'de 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un hazırlanma sürecinde İstanbul Sözleşmesi'nin temel ilkelerinden yararlanılmıştır. Kanunun kabul edilmesiyle birlikte mağdurların korunması ve desteklenmesine yönelik yeni mekanizmalar oluşturulmuş, bu kapsamda Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin kurulması öngörülmüştür. ŞÖNİM'ler, İstanbul Sözleşmesi'nin öngördüğü bütüncül hizmet yaklaşımının uygulamadaki yansımalarından biri olarak değerlendirilmektedir (Acar & Altunok, 2013). 6284 Sayılı Kanun'un 14. maddesi ile ŞÖNİM'lerin kurulması öngörülmüş ve bu merkezlerin şiddetin önlenmesi ile mağdurların desteklenmesi konusunda koordinasyon görevi üstlenmesi kararlaştırılmıştır. Kanuna göre ŞÖNİM'ler, şiddetin önlenmesine yönelik koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin biçimde uygulanmasını sağlamak, şiddet mağdurlarına yönelik destek hizmetlerini koordine etmek ve kurumlar arası iş birliğini geliştirmek amacıyla faaliyet göstermektedir (Resmi Gazete, 2012).

ŞÖNİM'ler, 6284 sayılı Kanun kapsamında kurulan ve şiddet mağdurlarına yönelik koruyucu, önleyici ve destekleyici hizmetler sunan kurumlardır. Haftanın yedi günü, 24 saat hizmet veren bu merkezler; risk değerlendirmesi, psikososyal destek, hukuki danışmanlık, yönlendirme ve kurumlar arası koordinasyon faaliyetlerini yürütmektedir. Temel amaçları, şiddet mağdurlarının güvenliğini sağlamak ve ekonomik, psikolojik ve sosyal açıdan güçlenmelerine katkıda bulunmaktır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019; Resmi Gazete, 2012).

ŞÖNİM'e başvurular farklı kanallar aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir. Bu başvurular; bireylerin doğrudan müracaatları, kolluk kuvvetlerinin refakati veya yönlendirmesi, hâkim kararları, medya ve haber kaynaklarından gelen bildirimler, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının yönlendirmeleri, üçüncü kişiler tarafından yapılan ihbarlar, kamu kurum ve kuruluşlarının bildirimleri ile ALO 183 Sosyal Destek Hattı üzerinden yapılabilmektedir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2017).

ŞÖNİM'lerin kuruluş ve işleyiş esasları, ilgili kanuna dayanılarak çıkarılan çeşitli yönetmeliklerle ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Bu kapsamda yayımlanan "Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik", merkezlerin görevlerini, çalışma usullerini, personel yapısını ve hizmet süreçlerini belirlemektedir. Yönetmelikte ŞÖNİM'lerin şiddet mağdurlarına yönelik psikososyal destek, hukuki danışmanlık, rehberlik, yönlendirme, risk değerlendirmesi ve izleme hizmetleri sunacağı belirtilmiştir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2013).

ŞÖNİM'ler günümüzde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde faaliyet göstermektedir. Bakanlık, kadına yönelik şiddetle mücadele politikalarının belirlenmesi, uygulanması ve izlenmesinden sorumlu temel kamu kurumudur. Bu kapsamda ŞÖNİM'lerin koordinasyonunu sağlamakta, hizmet standartlarını belirlemekte ve ilgili kurumlar arasında iş birliğinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütmektedir. Bakanlık bünyesinde faaliyet gösteren ŞÖNİM'ler; kolluk kuvvetleri, sağlık kuruluşları, adli makamlar, belediyeler, kadın konukevleri ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içerisinde çalışmaktadır.

ŞÖNİM'lerin kurulmasıyla birlikte Türkiye'de şiddetle mücadele alanında kurumsal kapasitenin önemli ölçüde güçlendirildiği söylenebilir. Daha önce farklı kurumlar tarafından parçalı biçimde yürütülen hizmetler, ŞÖNİM'ler aracılığıyla daha koordineli ve bütüncül bir yapıya kavuşturulmuştur. Böylece şiddet mağdurlarının ihtiyaç duydukları hizmetlere daha hızlı erişebilmeleri ve destek süreçlerinin etkin biçimde izlenebilmesi amaçlanmıştır.

ŞÖNİM'ler, 6284 Sayılı Kanun temelinde oluşturulan ve ilgili yönetmeliklerle görev alanları belirlenen, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda faaliyet gösteren uzmanlaşmış kurumlardır. Bu merkezler, şiddetin önlenmesi, mağdurların korunması ve desteklenmesi ile kurumlar arası koordinasyonun sağlanması açısından Türkiye'nin kadına yönelik şiddetle mücadele politikasının temel bileşenlerinden biri hâline geldiği değerlendirilmektedir.

ŞÖNİM'ler aracılığıyla mağdurlara psikososyal destek, hukuki danışmanlık, sağlık hizmetlerine yönlendirme, geçici barınma hizmetleri ve ekonomik destek mekanizmalarına erişim gibi çok yönlü hizmetler sunulmaktadır. Bununla beraber kolluk kuvvetleri, sağlık kuruluşları, adli makamlar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon sağlanarak şiddetle mücadelede bütüncül bir hizmet modeli oluşturulmaktadır. Bu yönüyle ŞÖNİM'ler, İstanbul Sözleşmesi'nin mağdur odaklı ve bütüncül yaklaşımının Türkiye'deki kurumsal karşılıklarından biri olarak değerlendirilebilir.

Dolayısıyla ŞÖNİM'lerin kuruluş süreci yalnızca 6284 Sayılı Kanun'un kabulüyle açıklanabilecek bir gelişme değildir. Bu merkezlerin ortaya çıkışı, uluslararası insan hakları normları, İstanbul Sözleşmesi'nin yükümlülükleri ve Türkiye'nin kadına yönelik şiddetle mücadele politikalarının gelişimiyle birlikte değerlendirilmelidir. Bu durum ŞÖNİM'leri yalnızca bir sosyal hizmet kurumu olmaktan çıkararak ulusal ve uluslararası düzeyde geliştirilen koruma politikalarının önemli uygulayıcıları hâline getirmektedir.

6. ŞÖNİM HIZMETLERININ İNSANI GÜVENLIK BOYUTLARI AÇISINDAN DEĞERLENDIRILMESI

ŞÖNİM'ler, şiddete maruz kalan veya şiddet riski altında bulunan bireylerin korunması, desteklenmesi ve güçlendirilmesine yönelik hizmet sunan uzmanlaşmış merkezlerdir. 6284 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat çerçevesinde faaliyet gösteren bu merkezler; mağdurların ihtiyaçlarının değerlendirilmesi, uygun hizmet modellerine yönlendirilmesi, gerekli destek mekanizmalarının devreye alınması ve sunulan hizmetlerin izlenmesi süreçlerinde önemli sorumluluklar üstlenmektedir. ŞÖNİM'lerin temel işlevi, şiddet mağdurlarının güvenliğinin sağlanmasına katkıda bulunmak, maruz kaldıkları şiddetin etkilerinin azaltılmasını desteklemek ve bağımsız yaşamlarını yeniden kurabilmelerine yönelik güçlendirici hizmetler sunmaktır.

ŞÖNİM'lerin en önemli görevlerinden biri risk değerlendirmesi yapmaktır. Merkezlere başvuran bireylerin maruz kaldıkları şiddetin türü, sıklığı, şiddet uygulayan kişinin özellikleri ve mağdurun içinde bulunduğu koşullar değerlendirilerek risk düzeyi belirlenmektedir. Risk değerlendirme süreci, mağdurun can güvenliği açısından karşı karşıya bulunduğu tehditlerin tespit edilmesine ve gerekli koruyucu tedbirlerin planlanmasına olanak sağlamaktadır. Özellikle ölüm riski, ağır fiziksel şiddet riski veya tekrarlayan şiddet vakalarında ilgili kurumlarla iş birliği içerisinde hızlı müdahale süreçleri yürütülmektedir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024).

ŞÖNİM'lerin sunduğu temel hizmetlerden biri de psikososyal destektir. Şiddete maruz kalan bireyler çoğu zaman travma, korku, kaygı, depresyon ve özgüven kaybı gibi psikolojik sorunlar yaşayabilmektedir. Bu nedenle merkezlerde görev yapan psikologlar, sosyal çalışmacılar ve diğer uzmanlar tarafından bireysel görüşmeler gerçekleştirilmekte, mağdurların psikolojik iyilik hâllerinin güçlendirilmesine yönelik destek hizmetleri sunulmaktadır. Psikososyal destek çalışmaları aynı zamanda mağdurların sosyal çevreleriyle yeniden bağ kurmalarına ve yaşamlarını yeniden yapılandırmalarına katkı sağlamaktadır (Yavuz, 2021).

Merkezlerin önemli görevlerinden biri de hukuki danışmanlık hizmetlerinin sunulmasıdır. Şiddet mağdurları çoğu zaman sahip oldukları yasal haklar ve başvurabilecekleri hukuki yollar konusunda yeterli bilgiye sahip olamayabilmektedir. Bu nedenle ŞÖNİM'lerde mağdurlara koruyucu ve önleyici tedbir kararları, boşanma süreçleri, velayet, nafaka, suç duyurusu ve diğer hukuki işlemler konusunda bilgilendirme yapılmaktadır. Böylece mağdurların hak arama süreçlerine etkin katılımları desteklenmektedir (Can, 2021).

Barınma hizmetlerine erişimin sağlanması da ŞÖNİM'lerin temel sorumlulukları arasında yer almaktadır. Şiddet mağdurlarının güvenli bir ortamda yaşamlarını sürdürebilmeleri amacıyla ihtiyaç duyulması hâlinde kadın konukevlerine veya diğer uygun barınma hizmetlerine yönlendirme yapılmaktadır. Güvenli barınma imkânının sağlanması, mağdurların şiddet ortamından uzaklaştırılması ve can güvenliklerinin korunması açısından büyük önem taşımaktadır (Kumcağız vd., 2018).

ŞÖNİM'ler sağlık hizmetlerine yönlendirme konusunda da önemli bir işlev üstlenmektedir. Şiddete maruz kalan bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlık durumlarının değerlendirilmesi amacıyla sağlık kuruluşlarıyla iş birliği yapılmakta; gerekli görülen durumlarda mağdurların tedavi, rehabilitasyon ve psikiyatrik destek hizmetlerine erişimleri sağlanmaktadır. Bu süreç, şiddetin neden olduğu sağlık sorunlarının erken dönemde tespit edilmesine ve uygun müdahalelerin gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır (DSÖ, 2018).

Ekonomik bağımlılık, şiddet mağdurlarının şiddet ortamından uzaklaşmasını zorlaştıran önemli faktörlerden biridir. Bu nedenle ŞÖNİM'ler ekonomik destek mekanizmalarına erişim konusunda da rehberlik ve yönlendirme hizmetleri sunmaktadır. Sosyal yardımlar, geçici maddi destekler, mesleki eğitim programları ve istihdam olanakları hakkında bilgilendirme yapılmakta; mağdurların ekonomik açıdan güçlenmeleri desteklenmektedir. Böylece bireylerin ekonomik bağımsızlık kazanmaları ve yeniden şiddet ortamına dönme risklerinin azaltılması amaçlanmaktadır (Adams vd., 2008).

ŞÖNİM'lerin en önemli özelliklerinden biri kurumlar arası koordinasyonu sağlamalarıdır. Şiddet vakaları çoğu zaman sağlık, güvenlik, adalet ve sosyal hizmet kurumlarının birlikte çalışmasını gerektirmektedir. Bu nedenle ŞÖNİM'ler; kolluk kuvvetleri, sağlık kuruluşları, mahkemeler, Cumhuriyet savcılıkları, belediyeler, kadın konukevleri ve sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon görevi

yürütmektedir. Kurumlar arası iş birliği sayesinde mağdurların ihtiyaç duydukları hizmetlere daha hızlı ve etkin şekilde ulaşmaları mümkün olmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024).

Sonuç olarak ŞÖNİM'ler, risk değerlendirmesinden psikososyal desteğe, hukuki danışmanlıktan ekonomik güçlendirmeye kadar geniş bir hizmet yelpazesi sunmaktadır. Bu hizmetler yalnızca şiddetin doğrudan etkilerini azaltmayı değil, aynı zamanda mağdurların güvenli, bağımsız ve insan onuruna yakışır bir yaşam sürdürebilmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle ŞÖNİM'ler, Türkiye'de şiddetle mücadele politikalarının uygulanmasında merkezi bir role sahip kurumsal yapılar olarak değerlendirilmektedir.

6.1. Kişisel Güvenliğin Sağlanması

İnsani güvenlik yaklaşımının temel bileşenlerinden biri kişisel güvenliktir. Kişisel güvenlik, bireylerin fiziksel şiddet, tehdit, istismar ve diğer zarar verici davranışlardan korunmasını ifade etmektedir (BMKP, 1994). Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet ise bireylerin kişisel güvenliğini tehdit eden en önemli risk alanları arasında yer almaktadır. Bu nedenle şiddetin önlenmesine yönelik geliştirilen kurumsal mekanizmalar, insani güvenliğin sağlanmasında kritik bir rol üstlenmektedir. Türkiye'de bu kapsamda faaliyet gösteren ŞÖNİM'ler, şiddet mağdurlarının korunması ve güvenliklerinin sağlanması açısından önemli görevler yürütmektedir.

ŞÖNİM'lerin kişisel güvenliğe katkılarının başında koruma kararlarının uygulanmasının desteklenmesi gelmektedir. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında şiddet mağdurları için çeşitli koruyucu ve önleyici tedbir kararları alınabilmektedir. Bu tedbirler arasında şiddet uygulayan kişinin mağdura yaklaşmasının yasaklanması, müşterek konuttan uzaklaştırılması, iletişim araçlarıyla rahatsız etmesinin engellenmesi ve gerektiğinde kimlik bilgilerinin gizlenmesi gibi uygulamalar yer almaktadır (Resmi Gazete, 2012). ŞÖNİM'ler, mağdurların bu koruma mekanizmalarına erişmelerini kolaylaştırmakta ve alınan kararların uygulanma süreçlerini takip etmektedir.

Kişisel güvenliğin sağlanmasında acil müdahale mekanizmaları da önemli bir yere sahiptir. Şiddet mağdurlarının karşı karşıya kaldıkları riskler çoğu zaman hızlı ve etkili müdahaleleri gerekli kılmaktadır. Bu nedenle ŞÖNİM'ler, kolluk kuvvetleri, sağlık kuruluşları, adli makamlar ve diğer ilgili kurumlarla iş birliği içerisinde çalışarak mağdurların ihtiyaç duydukları hizmetlere kısa sürede ulaşmalarını sağlamaktadır. Özellikle yüksek risk taşıyan vakalarda acil barınma hizmetlerine yönlendirme, güvenlik tedbirlerinin alınması ve gerekli sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması gibi uygulamalar mağdurların can güvenliğinin korunmasına katkı sunmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024).

ŞÖNİM'lerin kişisel güvenlik alanındaki bir diğer önemli işlevi ise şiddet riskinin azaltılmasıdır. Merkezlerde gerçekleştirilen risk değerlendirme çalışmaları sayesinde mağdurların maruz kaldıkları tehdidin düzeyi belirlenmekte ve olası risklere karşı önleyici tedbirler planlanmaktadır. Risk değerlendirme sürecinde daha önce yaşanan şiddet olayları, tehdit düzeyi, failin davranış özellikleri ve mağdurun mevcut koşulları dikkate alınmaktadır. Bu değerlendirmeler doğrultusunda oluşturulan bireysel destek planları, şiddetin tekrar etme olasılığını azaltmayı ve mağdurların güvenli yaşam koşullarına ulaşmalarını amaçlamaktadır (Can, 2021).

Şiddet mağdurlarının güvenliğinin sağlanması yalnızca fiziksel koruma önlemleriyle sınırlı değildir. Psikososyal destek hizmetleri, hukuki danışmanlık ve güvenli barınma olanakları da bireylerin kendilerini güvende hissetmelerine katkı sağlamaktadır. Yapılan araştırmalar, şiddet mağdurlarının uygun destek mekanizmalarına erişebilmelerinin yeniden mağdur olma riskini azalttığını ve bireylerin bağımsız yaşam kurma süreçlerini kolaylaştırdığını göstermektedir (García-Moreno vd., 2015). Bu açıdan değerlendirildiğinde ŞÖNİM'ler, yalnızca şiddet sonrasında müdahale eden kurumlar değil, aynı zamanda şiddetin tekrarını önlemeye yönelik koruyucu bir işlev de üstlenmektedir.

İnsani güvenlik perspektifinden bakıldığında kişisel güvenlik, bireylerin korkudan uzak ve güvenli bir yaşam sürdürebilmelerinin temel koşullarından biridir. ŞÖNİM'ler tarafından sunulan koruma kararları, acil müdahale hizmetleri, risk değerlendirme uygulamaları ve kurumlar arası koordinasyon faaliyetleri, mağdurların can güvenliklerinin korunmasına ve şiddet riskinin azaltılmasına katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle

ŞÖNİM'ler, bireylerin yaşam hakkının korunmasına destek veren ve kişisel güvenliği güçlendiren önemli insani güvenlik mekanizmaları olarak değerlendirilebilir.

6.2. Sağlık Güvenliğinin Desteklenmesi

İnsani güvenliğin temel boyutlarından biri sağlık güvenliğidir. Sağlık güvenliği, bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarını tehdit eden risklerden korunmalarını ve gerekli sağlık hizmetlerine erişebilmelerini ifade etmektedir (BMKP, 1994). Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet, mağdurların sağlık durumları üzerinde kısa ve uzun vadeli olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Fiziksel yaralanmalar, kronik ağrılar, üreme sağlığı sorunları, depresyon, anksiyete bozuklukları ve travma sonrası stres bozukluğu şiddetin en sık görülen sağlık sonuçları arasında yer almaktadır (DSÖ, 2018).

ŞÖNİM'ler, şiddet mağdurlarının sağlık hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırarak sağlık güvenliğinin güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Merkezler tarafından mağdurların sağlık durumları değerlendirilmekte ve ihtiyaç duyulan durumlarda sağlık kuruluşlarına yönlendirme yapılmaktadır. Ayrıca psikolojik destek hizmetleri sayesinde bireylerin travmatik yaşantılarla baş etmeleri desteklenmekte ve ruhsal iyilik hâllerinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu yönüyle ŞÖNİM'ler, şiddetin sağlık üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılmasına katkı sunan önemli kurumsal yapılardır.

6.3. Ekonomik Güvenliğin Güçlendirilmesi

Ekonomik güvenlik, bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek gelir ve kaynaklara erişebilmesi olarak tanımlanmaktadır (BMKP, 1994). Şiddet mağdurlarının önemli bir bölümü ekonomik bağımlılık nedeniyle şiddet ortamından uzaklaşmakta güçlük yaşamaktadır. Özellikle ekonomik şiddet, bireyin çalışma hayatına katılımının engellenmesi, gelir kaynaklarının kontrol edilmesi veya ekonomik kaynaklara erişiminin sınırlandırılması yoluyla ortaya çıkmaktadır (Adams vd., 2008).

ŞÖNİM'ler, mağdurların ekonomik açıdan güçlenmelerine yönelik çeşitli destek mekanizmalarına erişimlerini sağlamaktadır. Sosyal yardımlar, geçici maddi destekler, istihdam olanakları ve mesleki eğitim programları hakkında bilgilendirme yapılmakta; gerekli durumlarda ilgili kurumlara yönlendirme gerçekleştirilmektedir. Ekonomik bağımsızlığın güçlenmesi, mağdurların şiddet ortamından uzaklaşmalarını kolaylaştırmakta ve yeniden mağdur olma riskini azaltmaktadır. Bu nedenle ŞÖNİM'lerin ekonomik destek süreçlerindeki rolü, insani güvenliğin ekonomik boyutunun güçlendirilmesi açısından önemli bir işlev üstlenmektedir.

6.4. Toplumsal Güvenlik ve Sosyal Katılımın Artırılması

Toplumsal güvenlik, bireylerin sosyal ilişkilerini sürdürebilmeleri, toplumsal yaşama katılabilmeleri ve sosyal dışlanmaya maruz kalmamaları ile ilişkilidir (BMKP, 1994). Şiddet mağdurları çoğu zaman sosyal çevrelerinden uzaklaşmakta, yalnızlaşmakta ve toplumsal yaşama katılımlarında çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Bu durum bireylerin sosyal destek sistemlerinden yararlanmalarını zorlaştırmakta ve toplumsal bütünleşmeyi olumsuz etkilemektedir.

ŞÖNİM'ler tarafından sunulan psikososyal destek hizmetleri ve yönlendirme faaliyetleri, mağdurların sosyal yaşamla yeniden bütünleşmelerine katkı sağlamaktadır. Kadın konukevleri, danışmanlık hizmetleri, sosyal yardım programları ve sivil toplum kuruluşları ile kurulan iş birlikleri sayesinde bireylerin sosyal destek ağlarına erişimleri artırılmaktadır. Böylece mağdurların yalnızlık, dışlanma ve sosyal izolasyon gibi sorunlarla baş etmeleri kolaylaşmakta, toplumsal yaşama daha aktif katılmaları desteklenmektedir. Bu yönüyle ŞÖNİM'ler, toplumsal güvenliğin güçlendirilmesine katkı sunan önemli kurumsal mekanizmalardır.

6.5. İnsan Haklarının Korunması

Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet, yalnızca bir güvenlik sorunu değil, aynı zamanda temel insan haklarının ihlali olarak kabul edilmektedir. Yaşam hakkı, kişi güvenliği hakkı, sağlık hakkı, ayrımcılığa uğramama hakkı ve insan onuruna saygı ilkesi, şiddet nedeniyle doğrudan zarar görebilmektedir (BM, 1993). Bu nedenle şiddetle mücadele politikalarının temelinde insan haklarının korunması anlayışı yer almaktadır.

ŞÖNİM'ler, mağdurların haklara erişimini kolaylaştırarak insan haklarının korunmasına katkı sağlamaktadır. Merkezler tarafından sunulan hukuki danışmanlık hizmetleri sayesinde bireyler sahip oldukları yasal haklar konusunda bilgilendirilmekte, gerekli koruma kararlarına erişimleri desteklenmekte ve hak arama süreçlerine katılımları güçlendirilmektedir. Ayrıca psikososyal destek, barınma ve ekonomik destek hizmetleri bireylerin insan onuruna yakışır yaşam koşullarına ulaşmalarına katkıda bulunmaktadır.

İnsani güvenlik yaklaşımı, bireylerin yalnızca fiziksel tehditlerden korunmasını değil, aynı zamanda haklarını kullanabilecekleri güvenli ve özgür bir yaşam sürmelerini de hedeflemektedir. Bu bağlamda ŞÖNİM'ler, mağdurların temel hak ve özgürlüklerinin korunmasına yönelik faaliyetleriyle insan hakları temelli sosyal politika uygulamalarının önemli bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir.

TARTIŞMA

İnsani güvenlik yaklaşımı, bireylerin korkudan uzak ve onurlu bir yaşam sürdürebilmelerini esas almaktadır (BMKP, 1994). Bu bağlamda değerlendirildiğinde ŞÖNİM'lerin en belirgin katkısı kişisel güvenliğin sağlanması alanında ortaya çıkmaktadır. 6284 Sayılı Kanun kapsamında uygulanan koruyucu ve önleyici tedbir kararları, risk değerlendirme çalışmaları ve acil müdahale mekanizmaları sayesinde şiddet mağdurlarının can güvenliğinin korunmasına yönelik önemli bir kurumsal yapı oluşturulmuştur. Özellikle yüksek riskli vakalarda kolluk kuvvetleri, sağlık kuruluşları ve adli makamlarla kurulan iş birliği, mağdurların güvenliklerinin sağlanmasında kritik bir rol üstlenmektedir. Bu durum, insani güvenliğin temel bileşenlerinden biri olan kişisel güvenliğin güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır. İnsani güvenlik yaklaşımı, bireylerin yalnızca fiziksel şiddetten korunmasını değil; ekonomik, sosyal, psikolojik ve hukuki açıdan güvenli bir yaşam sürdürebilmelerini de kapsamaktadır. ŞÖNİM'ler, kadın konukevleri ve ilgili koruma mekanizmalarının insani güvenliğin sağlanmasında önemli işlevler üstlendiğini göstermektedir.

Cihan ve Karakaya (2017), kadına yönelik şiddetin bireysel değil, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ataerkil yapı ve güç dengesizliklerinden kaynaklanan önemli bir toplumsal sorun olduğunu belirtmiştir. Çalışmada kadınların fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddete maruz kaldığı vurgulanmış, sosyal hizmet kuruluşlarının mağdurların korunması, güçlendirilmesi ve psikososyal destek sağlanmasında önemli rol üstlendiği ifade edilmiştir.

Reçber (2018), ŞÖNİM'lerin kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve izlenmesinde önemli bir kurumsal mekanizma olduğunu belirtmiştir. Çalışmada, ŞÖNİM'lerin koruyucu ve önleyici tedbirlerin uygulanması, risk değerlendirmesi, kurumlar arası koordinasyon ve mağdurlara çok yönlü destek sunulmasında önemli rol üstlendiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte şiddetin temel nedenleri ortadan kaldırılmadıkça ŞÖNİM'lerin tek başına yeterli olmayacağı ifade edilmiştir. Sonuç olarak eğitim ve toplumsal farkındalığın artırılması, uzman personel istihdamı ve mevzuatın etkin uygulanmasının ŞÖNİM'lerin başarısını güçlendireceği belirtilmiştir.

Kumcağız vd., (2018) tarafından Samsun ŞÖNİM'e başvuran 980 şiddet mağduru kadın üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, başvuruların büyük çoğunluğunun (%88,7), kolluk kuvvetleri aracılığıyla yapıldığı, kadınların önemli bir kısmının fiziksel şiddete maruz kaldığı (%60,1) ve yaklaşık yarısının (%48,4) hayati tehlike altında olduğunu beyan ettiği belirlenmiştir. Ayrıca kadınların en fazla yönlendirme ve rehberlik hizmeti (%60,2), barınma hizmeti (%14,6) ve hukuki destek (%13,8) talep ettikleri saptanmıştır. Çalışmanın sonuçları, ŞÖNİM'lerin yalnızca şiddete müdahale eden kurumlar olmadığını, aynı zamanda kadınların çok boyutlu güvenlik ihtiyaçlarını karşılayan önemli bir insani güvenlik mekanizması olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınların güvenliğinin sağlanması, sağlık hizmetlerine erişimin desteklenmesi, psikososyal iyilik hâlinin güçlendirilmesi ve sosyal yaşama yeniden katılımlarının teşvik edilmesi bakımından ŞÖNİM'ler önemli katkılar sunmaktadır. Bu nedenle ŞÖNİM hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesi, kadınların insani güvenliğinin korunması açısından kritik bir sosyal politika aracı olarak değerlendirilebilir.

Yapılan çalışmaların bulgularına göre şiddet mağduru kadınların en sık maruz kaldıkları şiddet türleri fiziksel ve psikolojik şiddettir. ŞÖNİM'ler ve kadın konukevleri aracılığıyla sunulan koruyucu hizmetlerin mağdurların güvenliğinin sağlanmasında etkili olduğu, ancak önleyici hizmetler ve şiddetin tekrarını önlemeye

yönelik uygulamalarda çeşitli eksikliklerin bulunduğu belirlenmiştir (Aksan & Karakoç, 2024). Özellikle kadınların ekonomik bağımsızlıklarının yetersiz olması ve eğitim düzeylerinin düşüklüğü, şiddet döngüsünden çıkmalarını zorlaştıran temel faktörler olarak ortaya çıkmıştır (Altıparmak, 2018). Bu bulgular, kadına yönelik şiddetin yalnızca fiziksel bir güvenlik sorunu olmadığını; bireylerin kişisel, sağlık, ekonomik ve toplumsal güvenlik boyutlarını eş zamanlı olarak etkileyen çok yönlü bir insani güvenlik sorunu olduğunu göstermektedir. Bu nedenle şiddetle mücadelede koruyucu hizmetlerin yanı sıra ekonomik güçlenme, eğitime erişim, psikososyal destek ve toplumsal yaşama yeniden katılımı destekleyen bütüncül sosyal politika araçlarının geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Trabzon ve Bursa örneklerinde gerçekleştirilen çalışmalar, ŞÖNİM'lerin mağdurlara sosyal, psikolojik, ekonomik ve hukuki destek sağlayarak bireylerin yeniden toplumsal yaşama katılmalarına katkı sunduğunu göstermektedir (Altıparmak, 2018; Yavuz & Okur Çakıcı, 2021). Kadınların güçlendirilmesi, istihdama katılımlarının artırılması ve ekonomik bağımsızlıklarının desteklenmesi, insani güvenliğin sürdürülebilir biçimde sağlanabilmesi açısından kritik öneme sahiptir (Altıparmak, 2018).

Antalya örneğinde koruma mekanizmalarının değerlendirilmesi sonucunda, ŞÖNİM ve Çocuk İzleme Merkezleri gibi kurumların şiddet mağdurlarının korunmasında çok kurumlu hizmet modeli sunduğu belirlenmiştir. Bu yapı sayesinde mağdurların sağlık, hukuk, güvenlik ve sosyal hizmetlere bütüncül biçimde erişebilmesi mümkün olmakta, bireylerin güvenlik ihtiyaçları daha etkin şekilde karşılanabilmektedir (Yirmibeşoğlu & Demir, 2016).

6284 sayılı Kanun üzerine yapılan değerlendirmeler, koruyucu ve önleyici tedbirlerin insani güvenliğin hukuki boyutunu da güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Ancak ŞÖNİM'lerin sayısal ve kurumsal kapasite açısından yetersizliği, kolluk kuvvetlerinin eğitim eksiklikleri ve elektronik izleme sistemlerinin sınırlı kullanımı uygulamada önemli sorunlar oluşturmaktadır (Kocaağalar, 2025). Bu durum mağdurların güvenliğinin sürdürülebilir biçimde sağlanmasını zorlaştırmaktadır.

Alican Şen ve Şen (2026), şiddetle mücadelede yalnızca mağdura yönelik hizmetlerin yeterli olmadığı, şiddet faillerine yönelik müdahale programlarının da geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Fail odaklı politikaların yetersizliği, şiddetin tekrarlanmasına ve mağdurların yeniden risk altına girmesine neden olabilmektedir. Bu bağlamda şiddetin kalıcı biçimde önlenebilmesi için mağdurlara yönelik destek hizmetleri ile faillere yönelik rehabilitasyon programlarının birlikte yürütülmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Ekonomik güvenlik açısından bakıldığında ise şiddet mağdurlarının önemli bir bölümünün ekonomik bağımlılık nedeniyle şiddet ortamından uzaklaşmakta zorlandığı görülmektedir. Alanyazında ekonomik bağımlılığın şiddetin devam etmesinde önemli bir risk faktörü olduğu vurgulanmaktadır (Adams vd., 2008). ŞÖNİM'ler tarafından sunulan sosyal yardım yönlendirmeleri, mesleki eğitim olanakları ve istihdama erişim destekleri, mağdurların ekonomik bağımsızlıklarını güçlendirmeye katkı sağlamaktadır. Bu durum yalnızca bireysel refahın artırılması açısından değil, aynı zamanda şiddetin tekrarını önleyici bir mekanizma oluşturması bakımından da önem taşımaktadır.

ŞÖNİM'lerin ve ilgili koruma mekanizmalarının bireylerin yaşam, güvenlik, sağlık, ekonomik refah ve sosyal katılım haklarını koruyarak insani güvenliğin sağlanmasına önemli katkılar sunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, önleyici hizmetlerin yaygınlaştırılması, ekonomik güçlendirme programlarının artırılması ve fail odaklı müdahalelerin geliştirilmesi, insani güvenlik temelli şiddetle mücadele politikalarının etkinliğini artıracak temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır (Aksan & Karakoç, 2024; Alican Şen & Şen, 2026; Kocaağalar, 2025).

ŞÖNİM'lerin en güçlü yönünün şiddet mağdurlarına yönelik çok disiplinli ve bütüncül hizmet sunumu olduğu görülmektedir. Psikososyal destek, hukuki danışmanlık, sağlık hizmetlerine yönlendirme, ekonomik destek mekanizmalarına erişim, güvenli barınma ve kurumlar arası koordinasyonun aynı kurumsal yapı içerisinde yürütülmesi, mağdurların ihtiyaçlarının kapsamlı biçimde karşılanmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca risk değerlendirme süreçlerinin yürütülmesi ve koruyucu-önleyici tedbirlerin izlenmesi, bireylerin kişisel güvenliğinin sürdürülebilir biçimde korunmasına destek olmaktadır. Bu yönüyle ŞÖNİM'ler, yalnızca

kriz müdahalesi gerçekleştiren kurumlar değil, aynı zamanda güçlendirme odaklı sosyal hizmet uygulamalarını hayata geçiren önemli sosyal politika araçlarıdır.

ŞÖNİM'lerin en önemli yönlerinden biri, şiddetle mücadelede çok disiplinli bir hizmet yapısına sahip olmasıdır. ŞÖNİM'ler; sosyal hizmet, psikoloji, hukuk, sağlık, güvenlik ve barınma gibi farklı alanları ilgilendiren şiddet vakalarında mağdurun ihtiyaçlarını bütüncül biçimde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu yönüyle merkezler, yalnızca başvuru alan kurumlar değil, mağdurun korunması, yönlendirilmesi ve izlenmesi süreçlerini birlikte yürüten destek mekanizmalarıdır (Can, 2021; Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik, 2016).

ŞÖNİM uygulamalarının bir diğer güçlü yönü kurumlar arası koordinasyon sağlamasıdır. Şiddet vakalarının etkili biçimde yönetilebilmesi için kolluk kuvvetleri, adli makamlar, sağlık kuruluşları, kadın konukevleri, sosyal hizmet birimleri ve yerel kurumlar arasında eşgüdüm gerekmektedir. ŞÖNİM'ler bu kurumlar arasında bağlantı kurarak mağdurların hizmetlere erişimini kolaylaştırmakta ve koruyucu-önleyici tedbirlerin uygulanmasını izlemektedir. Bu durum, şiddetle mücadelede parçalı hizmet sunumu yerine daha bütüncül bir kurumsal müdahale modeli oluşturması bakımından önemlidir (Kamu Denetçiliği Kurumu, 2025; Resmi Gazete, 2012).

ŞÖNİM'lerin güçlü yönlerinden biri de hak temelli bir yaklaşıma dayanmasıdır. 6284 Sayılı Kanun kapsamında şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurları koruma kapsamına alınmaktadır. Bu çerçevede ŞÖNİM hizmetleri, mağdurlara yönelik bir yardım faaliyeti olmanın ötesinde, bireylerin yaşam hakkı, güvenlik hakkı, sağlık hakkı ve insan onuruna yakışır yaşam hakkına erişimini destekleyen bir sosyal politika aracı niteliği taşımaktadır (Kocaağalar, 2025; Resmi Gazete, 2012).

ŞÖNİM'lerin özellikle mağdurların psikososyal destek, hukuki bilgilendirme, güvenli barınma ve yönlendirme hizmetlerine erişiminde önemli bir işlev üstlendiği görülmektedir. Hatay ŞÖNİM örneğinde yapılan nitel bir araştırmada, aile içi şiddete maruz kalan kadınların yalnızca fiziksel güvenlik değil, annelik rolleri, psikolojik dayanıklılık ve sosyal destek açısından da çok boyutlu gereksinimlere sahip oldukları ortaya konulmuştur (Sabahoğlu vd., 2023). Bu bulgu, ŞÖNİM'lerin mağdurları yalnızca şiddet ortamından uzaklaştıran kurumlar değil, aynı zamanda bireyin sosyal ve psikolojik güçlenmesini destekleyen mekanizmalar olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte alanyazında ŞÖNİM uygulamalarına ilişkin çeşitli sınırlılıklar da vurgulanmaktadır. Personel sayısının yetersiz olması, uzmanlaşmış insan kaynağı eksikliği, kurumlar arası koordinasyonda yaşanan aksaklıklar, bazı bölgelerde hizmetlere erişimde görülen eşitsizlikler ve izleme-değerlendirme süreçlerinin standart biçimde yürütülememesi uygulamanın etkinliğini sınırlandıran temel sorunlar arasında gösterilmektedir (Can, 2021; Kocaağalar, 2025; Reçber, 2018;). Özellikle vaka yükünün artması, sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılarla uzun süreli güçlendirme çalışmalarını yürütmelerini güçleştirebilmektedir.

ŞÖNİM'lere ilişkin mevcut literatür genel olarak bu merkezlerin şiddet mağdurlarının korunması, desteklenmesi ve ilgili hizmetlere yönlendirilmesi açısından önemli bir kurumsal işlev üstlendiğini ortaya koymaktadır (Can, 2021; Kocaağalar, 2025; Sabahoğlu vd., 2023; Reçber, 2018; Yavuz, 2021). Bununla birlikte bu çalışmaların bulguları insani güvenlik perspektifinden değerlendirildiğinde, ŞÖNİM hizmetlerinin yalnızca kriz müdahalesiyle sınırlı olmadığı; kişisel güvenliğin korunması, sağlık hizmetlerine erişimin desteklenmesi, ekonomik kırılganlıkların azaltılması ve toplumsal yaşama yeniden katılımın güçlendirilmesi gibi birbirini tamamlayan güvenlik boyutlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın alanyazından ayrılan temel yönü, ŞÖNİM hizmetlerini yalnızca kurumsal görevler açısından değil; kişisel, sağlık, ekonomik ve toplumsal güvenlik boyutları bakımından birlikte değerlendirmesidir. Ayrıca insan haklarının korunması, bu güvenlik boyutlarının tamamını destekleyen ortak bir çerçeve olarak ele alınmıştır.

Bununla birlikte Reçber (2018) ŞÖNİM'lerin şiddeti önlemede tek başına yeterli olmadığını, şiddetin toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ekonomik bağımlılık ve kültürel normlar gibi yapısal nedenlerle birlikte ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Can (2021) ise daha çok uygulamadaki kurumsal sorunlara odaklanarak

personel yetersizliği, kurumlar arası koordinasyon eksiklikleri ve hizmetlere erişimdeki güçlükleri ön plana çıkarmaktadır. Yavuz (2021), mağdurların psikolojik, ekonomik ve hukuki açıdan güçlendirilmesine vurgu yaparken; Sabahoğlu vd., (2023), şiddetin kadınların annelik deneyimleri ve çocuklarla ilişkileri üzerindeki etkilerine dikkat çekmektedir. Kocaağalar (2025) ise 6284 Sayılı Kanun'un koruyucu yönünü kabul etmekle birlikte, kolluk kuvvetlerinin eğitimi, elektronik izleme sistemleri ve kurumsal kapasite sorunlarının uygulamadaki etkinliği sınırladığını ifade etmektedir. Yapılan farklı çalışmalar, ŞÖNİM'lerin hem güçlü bir sosyal politika mekanizması olduğunu hem de uygulama düzeyinde geliştirilmesi gereken yönleri bulunduğunu göstermektedir.

Türkiye'deki ŞÖNİM modeli, şiddet mağdurlarına yönelik hizmetlerin farklı kurumların eşgüdümüyle sunulması bakımından bütünleşik ve çok disiplinli müdahale yaklaşımlarıyla benzerlik göstermektedir. Uluslararası uygulamalarda kullanılan tek durak hizmet merkezleri ve çok kurumlu risk değerlendirme modellerine benzer şekilde ŞÖNİM'lerde de psikososyal destek, hukuki danışmanlık, sağlık hizmetlerine yönlendirme, barınma ve kurumlar arası koordinasyonun birlikte yürütülmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte uluslararası örneklerde öne çıkan standartlaştırılmış risk değerlendirmesi, kurumlar arası bilgi paylaşımı, dijital vaka yönetimi ve düzenli izleme-değerlendirme mekanizmalarının uygulamadaki etkinliği bakımından ülkeler ve kurumlar arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu çerçevede ŞÖNİM modeli, bütüncül ve çok sektörlü hizmet anlayışı bakımından uluslararası yaklaşımlarla ortak özellikler taşımakla birlikte, hizmetlerin sürekliliği, koordinasyon kapasitesi ve izleme süreçlerinin güçlendirilmesi bakımından geliştirmeye açık alanlar barındırmaktadır.

Ancak uluslararası modellerle karşılaştırıldığında Türkiye'deki ŞÖNİM uygulamalarının bazı alanlarda güçlendirilmesi gerektiği görülmektedir. Özellikle dijital vaka yönetimi, kurumlar arası güvenli veri paylaşımı, standart risk değerlendirme araçlarının yaygın kullanımı, hizmet sonuçlarının düzenli izlenmesi ve bölgesel hizmet eşitsizliklerinin azaltılması önemli geliştirme alanlarıdır. Uluslararası örneklerde mağdur güvenliğinin yalnızca başvuru anındaki müdahalelerle değil, uzun süreli izleme, yeniden mağduriyet riskinin değerlendirilmesi ve sosyal destek ağlarının güçlendirilmesiyle sağlandığı görülmektedir. Bu nedenle ŞÖNİM'lerin de yalnızca koruyucu ve yönlendirici kurumlar olarak değil, mağdurların uzun vadeli güçlenmesini, ekonomik bağımsızlığını ve sosyal içerilmesini destekleyen insani güvenlik mekanizmaları olarak yapılandırılması önem taşımaktadır.

Bu değerlendirmeler ışığında, ŞÖNİM'lerin güçlü yönleri çok disiplinli hizmet sunumu, hak temelli yaklaşım ve kurumlar arası koordinasyon kapasitesiyle öne çıkarken zayıf yönleri daha çok uygulama kapasitesi, personel yeterliliği, izleme-değerlendirme süreçleri ve hizmetlere erişimdeki bölgesel farklılıklar etrafında toplanmaktadır. Dolayısıyla ŞÖNİM'lerin etkinliği yalnızca yasal düzenlemelerin varlığıyla değil, bu düzenlemelerin sahada ne ölçüde uygulanabildiğiyle ilişkilidir. Bu durum, şiddetle mücadelenin yalnızca hukuki ve kurumsal mekanizmalarla değil, aynı zamanda sosyal hizmet, sosyal politika, toplumsal cinsiyet eşitliği ve insani güvenlik perspektiflerinin bütüncül biçimde bir araya getirilmesiyle güçlendirilebileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak ŞÖNİM'ler, Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadelede yalnızca krize müdahale gerçekleştiren kurumlar olarak değerlendirilmemelidir. ŞÖNİM'ler, kişisel güvenliğin korunması, sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması, ekonomik bağımsızlığın desteklenmesi ve temel hakların korunması yoluyla bireylerin insani güvenliğinin güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle ŞÖNİM'ler, sosyal hizmet ve sosyal politika işlevlerinin ötesinde, birey merkezli güvenlik anlayışının uygulamadaki önemli araçlarından biri olarak değerlendirilebilir. İnsani güvenlik yaklaşımı bağlamında ŞÖNİM'lerin yalnızca şiddet mağdurlarına hizmet sunan kurumlar olmadığını, aynı zamanda bireylerin güvenliğini ve toplumsal refahını destekleyen önemli yapılar olduğunu göstermektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, ŞÖNİM'lerin insani güvenliğin sağlanmasındaki rolü sosyal politika perspektifinden değerlendirilmiştir. Bulgular, ŞÖNİM'lerin yalnızca şiddet mağdurlarına hizmet sunan kurumlar olmadığını, aynı zamanda bireylerin kişisel, sağlık, ekonomik ve toplumsal güvenliklerini destekleyen önemli insani güvenlik mekanizmaları olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Psikososyal destek, hukuki danışmanlık, güvenli barınma ve ekonomik yönlendirme hizmetlerinin mağdurların korunmasına, güçlendirilmesine ve toplumsal yaşama yeniden katılımlarına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Geleneksel güvenlik anlayışının devlet merkezli yapısından farklı olarak bireyin yaşamını, refahını ve temel haklarını merkeze alan insani güvenlik yaklaşımı, şiddet olgusunun yalnızca bir güvenlik sorunu değil, aynı zamanda insan hakları ve sosyal politika sorunu olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda ŞÖNİM'lerin, şiddet mağdurlarının korunması ve desteklenmesine yönelik sunduğu hizmetler aracılığıyla insani güvenliğin güçlendirilmesine önemli katkılar sağladığı görülmektedir. Çalışma, ŞÖNİM'lerin kişisel güvenliğin sağlanması, sağlık hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması, ekonomik destek mekanizmalarına yönlendirme yapılması ve mağdurların sosyal hayata yeniden katılımlarının desteklenmesi gibi çok boyutlu işlevler üstlendiğini ortaya koymuştur. Özellikle risk değerlendirmesi, koruyucu ve önleyici tedbirlerin takibi, psikososyal destek hizmetleri ve kurumlar arası koordinasyon faaliyetleri, mağdurların güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli rol oynamaktadır.

Bu doğrultuda ŞÖNİM'lerin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi, uzman personel sayısının artırılması ve personele yönelik hizmet içi eğitimlerin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Kurumlar arası koordinasyon mekanizmalarının geliştirilmesi, izleme ve değerlendirme süreçlerinin etkinleştirilmesi ve hizmetlerin ülke genelinde eşit erişilebilir hâle getirilmesi önem taşımaktadır. Bunun yanında şiddetin önlenmesine yönelik toplumsal farkındalık çalışmalarının artırılması, eğitim politikalarının güçlendirilmesi ve ekonomik güçlendirme programlarının yaygınlaştırılması gerektiği değerlendirilmektedir.

ŞÖNİM'ler, şiddetin tekrarını önlemeye yönelik koruyucu ve önleyici faaliyetleriyle bireylerin yaşam hakkının, güvenlik hakkının ve insan onurunun korunmasına katkı sağlayan kurumsal mekanizmalar olarak işlev görmektedir. Bu yönüyle merkezler, sosyal hizmet ve sosyal politika uygulamalarının yanı sıra insani güvenliğin sahadaki önemli uygulayıcılarından biri olarak değerlendirilebilir. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir;

1. ŞÖNİM'lerde görev yapan sosyal çalışmacı, psikolog ve psikolojik danışman gibi meslek elemanlarının sayısı artırılarak kurumların personel kapasitesi güçlendirilmelidir.
2. Kırsal bölgelerde ve hizmet erişiminin sınırlı olduğu yerleşim alanlarında yaşayan bireylerin ŞÖNİM hizmetlerinden yararlanabilmeleri amacıyla yerel düzeyde hizmet ağları genişletilmeli ve erişilebilirlik artırılmalıdır.
3. ŞÖNİM uygulamaları yalnızca şiddete müdahale eden bir sistem olarak değil, bireyin kişisel, sağlık, ekonomik ve sosyal güvenliğini güçlendiren bir insani güvenlik mekanizması olarak yeniden ele alınmalı ve kurumsal politikalar bu yaklaşım doğrultusunda geliştirilmelidir.
4. ŞÖNİM'lerin insani güvenliğe katkılarını inceleyen ampirik ve karşılaştırmalı akademik araştırmalar teşvik edilmelidir. Özellikle farklı illerdeki uygulamaların karşılaştırıldığı çalışmalar, mevcut sistemin güçlü ve zayıf yönlerinin daha kapsamlı biçimde ortaya konulmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.
5. ŞÖNİM'ler ile sağlık kuruluşları, kolluk kuvvetleri, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki kurumsal iş birliği mekanizmaları güçlendirilerek mağdurlara sunulan hizmetlerin bütüncül ve sürdürülebilir olması sağlanmalıdır.
6. Şiddet mağdurlarına sunulan hizmetlerin etkinliğinin ölçülebilmesi amacıyla veri tabanlı izleme ve değerlendirme sistemleri geliştirilmelidir. Böylece hizmet sonuçları düzenli olarak takip edilerek politika geliştirme süreçlerine bilimsel veri sağlanabilir.

7. ŞÖNİM'lerde dijital vaka izleme ve değerlendirme sistemlerinin geliştirilmesi, kurumlar arası güvenli veri paylaşım mekanizmalarının oluşturulması ve izleme süreçlerinin standartlaştırılması hizmet sunumunun etkinliğini artırabilir. Bununla birlikte yerel yönetimler, sağlık kuruluşları, kolluk kuvvetleri, adli kurumlar ve sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesi, şiddet mağdurlarına sunulan koruyucu ve önleyici hizmetlerin bütüncül, erişilebilir ve sürdürülebilir biçimde yürütülmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak ŞÖNİM'ler, Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir kurumsal yapı olmanın ötesinde, bireylerin güvenliğini, refahını ve temel haklarını koruyan insani güvenlik mekanizmaları olarak değerlendirilmelidir. Bu yaklaşım hem uygulama süreçlerinin geliştirilmesine hem de gelecekte yapılacak akademik çalışmaların kuramsal çerçevesinin güçlendirilmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırma, kamuya açık mevzuat, kurumsal raporlar, uluslararası belgeler ve yayımlanmış akademik çalışmalarla sınırlı olup doğrudan saha verisi veya ampirik katılımcı verisi içermemektedir. Bu nedenle ulaşılan değerlendirmeler, incelenen dokümanların kapsamı ve niteliği ile sınırlıdır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, ŞÖNİM hizmetlerinin etkililiğinin farklı iller ve sosyo-demografik özelliklere sahip bölgeler arasında karşılaştırmalı olarak incelenmesi önerilmektedir. Ayrıca ŞÖNİM çalışanlarının uygulama deneyimlerini ve hizmet sunumunda karşılaşılan güçlükleri ortaya koyan nitel araştırmalar ile hizmet alan bireylerin deneyim, memnuniyet ve güçlenme süreçlerini değerlendiren saha çalışmalarının alanyazına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun yanında nicel ve nitel veri toplama tekniklerini bir arada kullanan karma yöntem araştırmalarının, ŞÖNİM uygulamalarının etkililiğinin daha kapsamlı değerlendirilmesine ve kanıta dayalı sosyal politika ile sosyal hizmet uygulamalarının geliştirilmesine katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

Yazar Beyanı

Etik Beyanı: *Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar(lar)ına aittir.*

Yazar Katkıları: *Çalışma tek yazar tarafından yürütülmüştür.*

Çıkar Beyanı: *Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.*

KAYNAKLAR

Acar, F., & Altunok, G. (2013). The politics of intimate partner violence against women in Turkey: Challenges of domestic violence legislation and policy. *European Journal of Women's Studies, 20*(3), 263–278. https://doi.org/10.1177/1350506813486194

Adams, A. E., Sullivan, C. M., Bybee, D., & Greeson, M. R. (2008). Development of the Scale of Economic Abuse. *Violence Against Women, 14*(5), 563–588. https://doi.org/10.1177/1077801208315529

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024). *Bakanlık şiddet önleme çalışmalarını 84 merkezde sürdürüyor*. 17 Kasım 2024. https://www.aile.gov.tr/haberler/bakanlik-siddet-onleme-calismalarini-84-merkezde-surduruyor/

Aksan, G., & Karakoç, D. (2024). *Kadına yönelik şiddetle mücadelede formel mekanizmaların işlevi üzerine nitel bir araştırma*. Mediterranean Journal of Humanities, 14(2), 199–221. https://doi.org/10.13114/mjh.1575025

Alican Şen, A., & Şen, B. (2026). *Kadına yönelik şiddetle mücadelede kurumsal müdahalenin ihmal edilen boyutu: Şiddet faillerine yönelik politika ihtiyacı*. İmgelem, 19, 169–202.

Alkire, S. (2003). *A conceptual framework for human security* (CRISE Working Paper No. 2). Centre for Research on Inequality, Human Security and Ethnicity (CRISE), Queen Elizabeth House, University of Oxford. https://www3.qeh.ox.ac.uk/pdf/crisewps/workingpaper2.pdf

Altıparmak, İ. B. (2018). Şiddete maruz kalan ya da barınma sıkıntısı yaşayan kadınların sosyal ve ekonomik değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 383–396.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024). *Bakanlık şiddet önleme çalışmalarını 84 merkezde sürdürüyor*. 17 Kasım 2024. https://www.aile.gov.tr/haberler/bakanlik-siddet-onleme-calismalarini-84-merkezde-surduruyor/

Avrupa Konseyi. (2011). *Kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (CETS No. 210)*. İstanbul, 11 Mayıs 2011.

Birleşmiş Milletler. (1948). *Universal Declaration of Human Rights* (Resolution 217 A [III]). https://docs.un.org/A/RES/217(III)

Birleşmiş Milletler. (1993). *Declaration on the Elimination of Violence against Women* (A/RES/48/104). https://docs.un.org/A/RES/48/104

Birleşmiş Milletler. (2012). *Resolution adopted by the General Assembly on 10 September 2012 (A/RES/66/290): Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcome*. New York: United Nations.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. (1994). *Human development report 1994: New dimensions of human security*. New York & Oxford: Oxford University Press.

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal, 9*(2), 27–40. https://doi.org/10.3316/QRJ0902027

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology, 3*(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Buzan, B. (1991). *People, states and fear: An agenda for international security studies in the post-Cold War era* (2nd ed.). Harvester Wheatsheaf.

Can, S. (2021). Şiddet önleme ve izleme merkezleri ile uygulamadaki eksiklikler. *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi, 5*(2), 74–114.

Cihan, Ü., & Karakaya, H. (2017). Kadın-erkek kavramları bağlamında şiddet ve şiddetle mücadelede sosyal hizmetin rolü. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17*(4), 297–324.

Dünya Sağlık Örgütü. (2018). *Violence against women prevalence estimates, 2018: Global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women*. World Health Organization.

García-Moreno, C., Hegarty, K., d'Oliveira, A. F. L., Koziol-McLain, J., Colombini, M., & Feder, G. (2015). The health-systems response to violence against women. *The Lancet, 385*(9977), 1567–1579. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(14)61837-7

Gilbert, N., Terrell, P., & Specht, H. (2015). *Dimensions of social welfare policy* (8th ed.). Pearson.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2017). *Türkiye'de kadın*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2019). *Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)* [Broşür].

Kamu Denetçiliği Kurumu. (2025). *Kadına yönelik şiddetle mücadelede kurumsal uyumun güçlendirilmesi: İç Anadolu örneği özel raporu*. Ankara: Kamu Denetçiliği Kurumu. https://kadin.ombudsman.gov.tr/ozel-raporlar/kadina-karsi-siddetle-mucadele-kurumsal-uyumun-guclendirilmesi-ic-anadolu-ornegi.pdf

Kocaağalar, F. (2025). Kadın koruma sisteminde Türkiye'de 6284 sayılı kanunun rolü. *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi,* 7(1), 29–45. https://doi.org/10.56493/nkusbmyo.1625075

Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., & Lozano, R. (2002). *World report on violence and health*. World Health Organization.

Kumcağız, H., Avcı Aydın, İ., Talay, T., Gürkan, S., & Kinsiz, D. N. (2018). Samsun Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi'ne başvuran şiddet mağduru kadınların başvuru durumları ve gereksinimleri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7*(2), 401–414.

Logan, T. K., & Walker, R. (2017). Stalking: A multidimensional framework for assessment and safety planning. *Trauma, Violence, & Abuse, 18*(2), 200–222. https://doi.org/10.1177/1524838015584361.

Midgley, J. (2017). *Social welfare for a global era: International perspectives on policy and practice*. Sage.

Paris, R. (2001). Human security: Paradigm shift or hot air? *International Security*, *26*(2), 87–102. https://doi.org/10.1162/016228801753191141

Pierson, J. (2020). *Tackling social exclusion* (2nd ed.). Routledge.

Reçber, B. (2018). Türkiye'de şiddet önleme ve izleme merkezleri etkin mi? *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 16*(4), 367–376. http://dx.doi.org/10.11611/yead.477211

Resmî Gazete. (2012). *6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*. 20 Mart 2012, Sayı: 28239.

Sabahoğlu, Ö., Kale, M., & Avcı, A. (2023). Şiddete maruz kalan kadınların annelik deneyimleri üzerine nitel bir araştırma: Hatay ili Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi örneği. *Siirt Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2*(1), 55–90.

Sardinha, L., Maheu-Giroux, M., Stöckl, H., Meyer, S. R., & García-Moreno, C. (2022). Global, regional, and national prevalence estimates of physical or sexual, or both, intimate partner violence against women in 2018. *The Lancet, 399*(10327), 803–813. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)02664-7

Stark, E. (2007). *Coercive control: How men entrap women in personal life*. Oxford University Press.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik. (2016). *Resmî Gazete*, 17 Mart 2016, Sayı: 29656.

Tadjbakhsh, S., & Chenoy, A. M. (2007). *Human security: Concepts and implications*. Routledge.

UN Women. (2024). *Femicides in 2023: Global estimates of intimate partner/family member femicides*. United Nations.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2025). *Femicides in 2024: Global estimates of intimate partner/family member femicides*. United Nations.

Yavuz, A. (2021). Şiddet mağduru kadınlara yönelik sosyal destek hizmetleri: Trabzon ŞÖNİM örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 32*(Özel Sayı), 247–268.

Yavuz, K., & Okur Çakıcı, F. (2021). *Şiddet mağduru kadına verilen sosyal hizmetler: Trabzon ili örneği*. *Global Journal of Economics and Business Studies,* 10(19), 36–60.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yirmibeşoğlu, G., & Demir, A. (2016). *Aile içi şiddet ve koruma mekanizmaları: Antalya örneği*. *International Journal of Social Sciences and Education Research,* 2(2), 659–669.